

PIK XLV Ч. 7, ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ — 1988 — JULY-AUGUST No. 7. VOL. XLV

НАШЕ ЖИТТЯ

OUR LIFE

ВИДАЄ СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ — PUBLISHED BY UNWLA, INC.

НАШЕ ЖИТТЯ

OUR LIFE

PIK XLV Ч. 7 ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ — 1988 — JULY-AUGUST No 7, XLV

ЗМІСТ

Іван Франко. Хрест	1
У.Л. 988 — 1988	1
Митрополит Іларіон. Молитва до Бога від усієї землі нашої	2
Про святкування у Києві 1000-ліття Християнства	4
Євген Сверстюк. Виступ на громадському святкуванні в Києві 1000-ліття Хрещення Русі	4
Письмо-послання Митрополита Андрея	8
Вісті з Централі	10
С. Заброварний. Хрещення Київської Русі	12
Вісті з Українського Музею	20
І.Х.Ч. Про подобу кн. Ольги	21
Конкурс на ікону Св. кн. Ольги	22
Our Life	
Letter of Metr. A. Sheptyckyj	24
The Ukrainian Museum. Traveling Exhibitions	26
3 листа Ніни Марченко	28
Пропам'ятна тарілка з 1888 р.	28
Гаївки у Львові	29
Калейдоскоп жіночого життя Х. Годів-Юзич	30
Х. Навроцька. Історичний розвиток української кухні. Золоті думки.	31
Харчування. Х. Навроцька	32
Замість квітів на Пресовий Фонд "Н.Ж."	33
Нашим дітям	34
Посмертні згадки	36
Пожертви. Суспільна Опіка.	обкл.

Редактор — *Уляна Любович*
 Редактор "Our Life" — *Марта Бачинська*
 Мовна редакція — *Наталія Холодна-Лівицька*

ГОЛОВНА УПРАВА СУА	УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ
РЕДАКЦІЯ/АДМІНІСТРАЦІЯ	203 Second Avenue
108 Second Avenue	New York, N.Y. 10003
New York, N.Y. 10003	(212) 228-0110
(212) 533-4646	Ред.: (212) 674-5508

На обкладинці. *Юрій Козак. Україна. 48" x 42".*
 Cover. *Jurij Kozak. Ukraine. 48" x 42".*

Second Class Postage Paid at New York, NY and at additional mailing
 offices. Copyright 1988 Ukrainian National Women's League of America,
 Reserved — Published in U.S.A.

Головна Управа СУА

ПОЧЕСНІ ГОЛОВИ

Лідія Бурачинська, Іванна Рожанковська

ЕКЗЕКУТИВА

Марія Савчак	— голова
Іванна Ратич	— 1-ша заступниця голови
Ольга Гнатейко	— 2-га заступниця голови для справ організаційних
Лідія Гладка	— 3-тя заступниця голови для справ культури
Марта Хомяк	— 4-та заступниця голови для справ зв'язків
Любомира Артимішин	— протоколярна секретарка
Марія Томоруг	— кореспонденційна секретарка
Розалія Полчі	— англійська секретарка
Александра Кіршак	— скарбничка
Марта Данилюк	— фінансова секретарка
Ірина Куровицька	— вільний член
Рома Шуган	— вільний член

РЕФЕРЕНТУРИ

Ірина Руснак	— музейно-мистецька
Ольга Тритяк	— виховна
Ліда Черник	— суспільної опіки
Анна Кравчук	— стипендій
Ірина Чайківська	— пресова

ГОЛОВИ ОКРУЖНИХ УПРАВ

Ірина Лончина	— Дітройт
Марія Кондрат	— Філадельфія
Леся Гой	— Нью-Йорк
Марія Крамарчук	— Північний Нью- Йорк
Ірина Рішко	— Нью Джерсі
Тетяна Сіпецька	— Огайо
Марія Наваринська	— Чикаго
Валентина Чудовська	— Нова Англія
Теодозія Кушнір	— Південний Нью- Йорк

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Ірена Кіндрачук	— голова
Евгенія Новаківська	— членка
Александра Качмар	— членка
Анна Рак	— заступниця
Евгенія Івашків	— заступниця

Люїза Сакс — парламентаристка

ПРЕДСТАВНИЦТВА "НАШОГО ЖИТТЯ"

АНГЛІЯ:

Ukrainian Booksellers
 49 Linden Gardens
 Notting Hill Gate
 London W 2

АВСТРАЛІЯ:

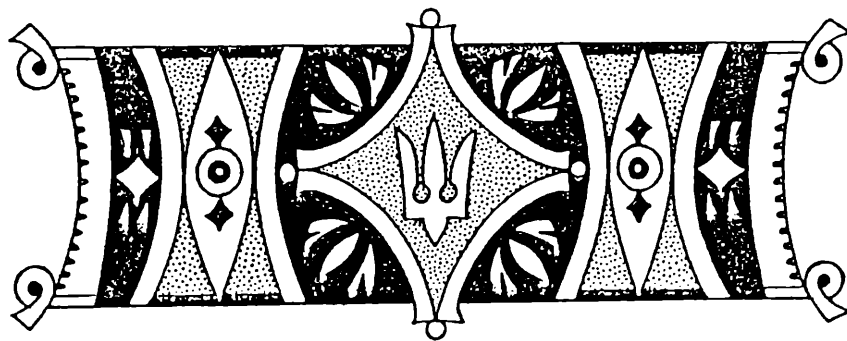
"Library & Book Supply"
 16a Prospect St.
 Gleroy, W9, Victoria
 Australia

ФРАНЦІЯ:

Daria Melnykovych
 c/o N. 7 887 93 de Paris
 26 rue de Tercy, Paris 18-2
 France

НІМЕЧЧИНА:

Ukrainischer Frauenverband
 Haus der Begegnung
 8 München 5, Rumpfstr. 21

988 — 1988

Це число "Нашого Життя" за липень-серпень 1988 р. присвячене головно 1000-літтю Хрещення України. Ця ювілейна дата це не тільки нагода відзначити святково річницю цієї великої події. Ця дата накладає на нас велику відповідальність, зобов'язання: подати світові, а теж переказати майбутнім поколінням знання і свідомість того "хто ми і чії ми діти". Це нагода спростувати фальшиве знання, перекручені інформації про наше світле минуле. Але щоб розказати, інформувати інших, треба самому пізнати правду про наше минуле. При тому ще можна пригадати, що завжди любимо більше те, що знаємо. Знання минулого напевно поглибить почуття любови свого народу у молодшого покоління.

Якщо йдеться про 1000-ліття, то завдання пізнати все те, що попередило прийняття Християнства і наслідки цього — велике і ми аж ніяк не збираємося вичерпати цю тему в нашому журналі. Але ми старалися вибрати деякі статті та твори, які можуть кинути світло на окремі відтинки духовости нашого народу.

Вдалося нам найти теж деякі матеріали із новіших часів, які свідчать про те, що зацікавлення минулим — пошуки за традицією, все живі в нашому народі, хоч якими жорстокими засобами не старалися їх вбити наші противники.

Найдете на сторінках "Нашого Життя" молитву славного Митрополита Іларіона, з ранньої доби нашого письменства. Переклав її на сучасну українську мову проф. Мирослав Лабунька.

А далі промова нашого сучасника, Євгена Сверстюка, який виголосив її у стіп пам'ятника Князя Володимирова у Києві під час святкувань 1000-ліття християнства.

Тут прочитаєте письма-послання Митрополита Андрея Шептицького, які писав він у грізні 1940-ві роки. Він, Митрополит Греко-Католицької української церкви, писав до ієрархів і віруючих Української Православної Церкви, бо вірив у конечність і можливість порозуміння, а далі й з'єднання українців усіх віровизнань.

Генеральний Вікаріят для Вірних Греко-католицького обряду в Польщі видав календар на 1988 р. якого зміст присвячений 1000-літньому ювілеєві

ІВАН ФРАНКО

ХРЕСТ

Хреста нас знаменем хрестили,
Ростем під знаменем хреста,
З хреста пливуть всі наші сили
І віра наша пресвята.

Під тим знаком хреста
пречудним
Боролись наші предки все
І поступали шляхом трудним
Як Той, що тихо хрест несе.

І під знаком хреста лягали
Вони за віру в тьму могил,
Знаком тим зло перемагали
Як Той, що пекло переміг.

Упали ворота, та тьмою
Покритий наш народ зостав
І в тьмі непевною ногою
Ступав, а куди — й сам не знав.

Та знов хреста чудова сила
Проникла помрачений зор
І сонні душі пробудила,
Вказавши нам святий прапор.

Хрещення Русі-України. Календар гарно оформлений, а статті на високому рівні. Одну з них п.н. "Хрещення Київської Русі 988" містимо у цьому числі. Це ще один доказ, що наш нарід сильний і у всяких умовах вміє розвивати свою науку і культуру. Із цього ж календаря ми передруковуємо деякі вірші, цитати тощо.

Інші статті, вірші, світлини не зв'язані безпосередньо із 1000-літнім ювілеєм, але свідчать про високу культуру наших предків, їхні душевні зацікавлення і змагання до свободи.

Якщо хоч частинно зацікавлять читачів сторінки цього числа, то ми сповнили наш намір, досягнули ціль: покласти цеглинку у будову пам'ятника 1000-ліття Хрещення України.

У.Л.

МОЛИТВА ДО БОГА ВІД УСІЄЇ ЗЕМЛІ НАШОЇ

Одним із найвизначніших письменників ранньої доби староукраїнського письменства був, без сумніву, київський митрополит Іларіон — своя і близька людина на дворі князя Ярослава Мудрого. "У Повісті минулих літ", під роком 1051, читаємо такий запис: "Поставив Ярослав Іларіона, русина родом, митрополитом у святій Софії". Відомостей про цього визначного церковного і культурного діяча золоті доби княжого періоду історії Русь-України збереглося дуже мало. Але збереглися його твори:

"Слово про Закон і Благодать", "Похвала каганові нашому Володимирові" і "Молитва до Бога від усієї Землі нашої".

"Молитву" цю в перекладі на сучасну українську мову Мирослава Лабуньки вміщуємо в цьому ювілейному числі нашого журналу як зразок тої духовности, що знайшла своє виявлення в цій формі вже в початковій фазі християнізації нашої Батьківщини.

Редакція.

О, Владико Царю і Боже, великий і славний Чоловіколюбче, що за труди славою і честю нагороджуєш, що чиниш учасниками свого царства, пом'яни будучи добрим, і нас, Твоїх нищих, Твоє ж бо ім'я — Чоловіколюбче. Хоч у нас і немає добрих діл, але Ти, по великій Твоїй милості, спаси нас!

Ми ж бо Твій нарід і вівці Твоєї пастви й стадо, що його Ти щойно почав пасти, вирвавши з погибелі ідолослужіння.

Пастирю Добрий, що віддав душу за овець своїх, не полиши нас, щоб ми знову зблудили, не оставляй нас, щоб ми знову не згрішили супроти Тебе, як новокуплені раби, що в усьому не можуть догодити своєму панові.

Не гидуєш, що стадо мале, лише скажи до нас: "Не бійся, мале стадо, бо Отець ваш небесний ласкаво зволив дати вам царство. Богатий Він на ласку й добрий щедротами".

Ти, що обіцявся приймати тих, що каються, і що очікуєш навернення грішників, не пом'яни гріхів наших многих; приймай нас, що звертаємось до Тебе, зітри те, що записано про наші прогрішення, упокори гнів, що ним ми Тебе розгнівали, Чоловіколюбче.

Бо Ти Господь, Владика і Творець, і Тобі належить власть над тим, чи нам жити чи вмирати.

Уменши гнів, о Милостивий, що нам належить за наші діла; відверни спокусу, бо ми лише земля і порох. І не суди рабів своїх.

Ми нарід Твій, Тебе шукаємо, до Тебе припадаємо, до Тебе примилюємось.

Ми згрішили й зла накоїли, ми не оберігались, ані не поступали так, як нам було заповіджено.

Будучи самі земними, ми склонювались до земних речей і лукавили перед лицем Твоєї слави.

Ми віддалились тілесним похотям, ми стали рабами гріха й життєвих турбот; ми стались рабами, що втікають від свого пана; ми позбавили себе добрих діл, стали окаянними через погане життя. Ми каємось, прохаємо, молимо. Каємось задля наших злих діл, прохаємо, щоб Ти наслав страх свій у наші серця, прохаємо, щоб на Страшному Суді помилував нас. Спаси нас, помилуй нас, навідай нас, змилосярдися над нами!

Помилуй нас, бо ми Твої, твір Твій, діло рук Твоїх.

Бо якщо зважатимеш на беззаконня Господи, Господи, то хто останеться? Якщо нагороджуватимеш кожного за діло його, то хто спасеться?

Адже ж від Тебе є прощення; адже ж від Тебе милість й ізбава велика, і душі наші в Твоїх руках і дихання наше по Твоїй волі.

І коли доброзичливо глядиш на нас, благоденствуємо, а коли зі злістю поглянеш, зчезнемо як ранішня роса, бо не встоятись порохові проти бурі, а нам — проти гніву Твого.

Але як сотворіння, прохаємо від Того, що нас сотворив: "Помилуй мене, Боже, по великій милості Твоїй!" (Пс. 50, 3) "Усе, що добре, від Тебе на нас; усе, що несправедне — від нас Тобі, бо ми всі відвернулись, всі разом стали негідними. Бо нестало праведного". (Пс. 11,2) на землі — не тому, що Ти оставив і злегковажив нас, а тому, що ми не шукаєм Тебе і віддаємось туземним речам.

Тому боїмось, що поступиш з нами так, як з Єрусалимом, що оставив Тебе й не ходив Твоїми путями. Але не вчини нам цього так, як їм. За наші діла, а не за наші гріхи відплачуй нам, та терпи нам, і ще довго потерпи.

Зупини свій вогонь гніву, що розпростирається над нами, Твоїми рабами. Сам наводи нас на Твою істину, навчай нас сповняти Твою волю тому, що Ти нам Бог, а ми Твої люди, частина Тебе, Твоє насліддя.

Ми ж бо не вносимо рук наших до чужого бога, не пішли ми за жодним фальшивим пророком, не придержуємось навчань еретиків, а тільки Тебе, правдивого Бога визнаємо, й до Тебе, що перебуваєш на небесах, зводимо наші очі й вносимо наші руки; молимося: "Прости нам, бо Ти благий і чоловіколюбчець. Помилуй нас, Ти, що призиваєш грішників до покаяння, і на Страшному Твоєму Суді не позбав нас стати по правіці, але зволь нам бути учасниками благословення праведників".

І як довго існуватиме світ, не допускай на нас напасти спокуси, ані не віддай нас у руки чужих, щоб город Твій не називали городом поневолених, а стадо Твоє зайдами в несвоїй землі; щоб не говорили народи: "Де Бог їх?" (Пс. 78, 10).

Не напускай на нас гризоти й голоду та нагальних смертей, вогню і потопу, — щоб не відпали від віри ці, що не твердої віри. Менше карай, а милуй багато; менше рани, а більше лікуй, менше оскорбляй, а більше потішай.

Бо наше ество не може зносити довго Твого гніву, як стебло вогню. Тож умилюсь, змилюсь, змилюсь, бо Тобі належить милувати й спасати. Тож продовжи милість Твою над людьми своїми: прогнавши ворогів, утверди мир, усмири країни, насити голод; нашими князями країнам погрози, бояр умудри, міста розшири, Церкву Твою побільши, насліддя своє збережи; чоловіків і жінок і дітей спаси; тих, що в рабстві, в неволі, на засланнях, в дорозі, що плавають, що в тюрмах, що в голоді, спразі та наготі, — всіх помилуй, усіх потіш, усіх порадує, творячи їм тілесну й душевну радість.

Молитвами й молінням Пречистої Твоєї Матері і святих Небесних Сил і Предвісника Твого й Хрестителя Йоана, апостолів, пророків, мучеників, преподобних і задля молитов всіх святих змилюсь над нами й помилуй нас, щоб через Твою милість, скріплені в єдності віри, разом весело й радісно прославляли Тебе, Господа Нашого Ісуса Христа, з Отцем, з Пресвятим Духом — Трійцю нероздільну, єдину в Божестві, що царює на небесах і на землі, над ангелами й людьми, над видимими й невидимими творіннями, нині й по всяк час, і на віки віків. Амінь.

ПРО СВЯТКУВАННЯ В КИЄВІ ТИСЯЧОЛІТТЯ ХРИСТІАНСТВА

У неділю 5 червня біля пам'ятника св. Володимира в Києві відбулося урочисте святкування тисячолітнього ювілею християнства на Україні. Свято, вякому взяло участь кілька сот людей, влаштував Український Культурологічний клуб.

Під магнітофонний запис церковних дзвонів люди ставили біля підніжжя пам'ятника воскові свічки. Так само в магнітофонному запису почалася Божественна літургія. Проте невдовзі після початку літургії уповноважений Комітету в справах релігії Сікорський попередив голову клубу С. Набоку, що учасників буде притягнуто до кримінальної відповідальності, якщо вони не припинять слухати службу Божу, хреститися і ставити свічки до пам'ятника кн.

Володимиру. Бо за законом, мовляв, заборонено прилюдно пропагувати релігію.

Службу Божу припинили. З коротким словом від імени Ради клубу до присутніх звернувся Сергій Набока, пізніше член Ради клубу Олесь Шевченко прочитав скорочений текст звернення Папи Іоанна-Павла II до учасників IV синоду Української Католицької Церкви. Молоді учасники святкування читали релігійні вірші Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Павла Тичини.

Відомий український мислитель Євген Сверстюк прочитав своє есе з нагоди тисячоліття християнства на Україні.

Повний текст виступу Євгена Сверстюка містимо нижче.

ВИСТУП Є. СВЕРСТЮКА НА ГРОМАДСЬКОМУ СВЯТКУВАННІ В КИЄВІ 1000-ліття ХРЕЩЕННЯ РУСИ 5 червня 1988 року

Дорогі братове і сестри!

І на нашій вулиці свято. Святкуємо тисячоліття хрещення Русі — тут на наших київських горах, у нашому священному Дніпрі.

Це не дата, а свято — всенародне і всевітне, бо від цієї благословенної події починається наше духовне народження і наше самоусвідомлення як живої гілки на вічному дереві життя духовного.

Нам би благословити те свято у всі дзвони київських церков як нагромаджену радість свят наших предків на тисячолітній дорозі пізнання Євангелія. Від таїнства хрещення почалась наша дорога до джерел біблійної історії, а відтак до історії власної. Недаром же наші літописи починаються від створення світу, а наше літочислення — від народження Христа. Недаром Володимир Великий височить у нашій історії над віками.

Від 988 року починається повернення нашої Київської Русі лицем до християнського світу, до християнських моральних і духовних цінностей — до культури, яка вже на той час проклала глибоке русло...

Навернення до християнства у нашій історичній свідомості починається ще від Христового Апостола Андрія Первозванного, що благословив Київські гори і поставив на них перший хрест.

Від того часу наші київські князі не раз ходили з перемогою на Візантію, але поверталися духовно подоланими, багато з княжих дружин — наvernеними до християнства. Дух цього вищого світу був нездоланим. Він вкорінювався в наших предках ще задовго до княгині Ольги і князя Володимира. Ішов углиб і безповоротно.

Вже Ярослав Мудрий стає рівним серед володарів Європи, рідниться з короною Франції, Польщі, Норвегії, Угорщини... Софія Київська і Київсько-Печерська Лавра — свідки його мудрості і слави.

Важко повірити, але Суздальський літопис за-свідчує, що в Києві XII століття було 600 церков і 18 монастирів. У всякому разі інтенсивність духовного життя в монастирях, розквіт духовної культури Київської Русі — це факт історії. На цьому вистояв український народ, попри руїни і пожежі храмів, попри навали орд і вічні війни владолюбних князів земних. З животворного джерела виростало могутнє дерево нашої духовності. літописці, творці храмів, ікони книг, визнаних у всьому світі, церковні співи, якими славилась Україна, господарність і гостинність, якою славилась наші предки, — все це походить від поетизації християнських ідеалів на українському ґрунті.

Хіба не промовистий той факт, що наш найбільший філософ є релігійним мислителем, наш найбільший поет чи не в кожному творі розмовляє з Богом, а вихідці з України проносять серед інших народів релігійну ідею?

Українська духовність не була на службі у володарів світу. Вона жила в народі дух незалежності від тимчасових переможців на сцені історії. Вона підтримувала дух демократизму і християнські республіканські ідеали.

Сильні світу цього, так само, як і багаті, — завжди були в полоні скарбів земних. Духовенство часто мало ту саму слабкість людську. Вони ставили Церкву собі на службу — і тоді народ волів покидати ту Церкву разом з її владиками.

Зліва: Євген Сверстюк, Вячеслав Чорновіл, Михайло Горинь. Київ, 22 травня 1988 р.

Fr. I. Evhen Sverstiuk, V. Chornovil, M. Horyn. Kiev, 1988.

Історія світу, історія нашого народу була б зовсім іншою, якби володарі, світські й духовні, ставили скарби небесні вище над скарби земні. Якби Брестська унія 1596 року забезпечила справді християнську рівність двох глибоко споріднених народів, це була б наймогутніша цитадель духа на сході Європи. Якби наша Переяславська угода з Росією в 1654 році пішла справді на зміцнення держави християнської, яка тримала незалежну хоругву православія проти мусульманського моря, що вже затопило ієрархії Константинопольську, Єрусалимську, Антиохійську, Александрійську — якби так, як марили наші борці за віру предків — була б вільна могутня спільнота православних народів — замість царської Росії — тюрми народів.

Росія справді з нашою допомогою підкосила Оттоманську імперію, але що з того, коли православну віру царі доволіно використовували лише як знаряддя, а церкву поставили в кріпосну залежність. Що з того, коли український люд змушений був тікати від єдиновірного царя в державу "бусурман", бо там більше волі, і людяности.

Був єгипетський полон, але не було духовної єдності в тих уніях... Були тільки прагнення фізичного поневолення.

В прагненні відбитися від чужих кумирів і чужої корисливости український народ шукав свого захисту під крилом Христа і культивував храм у душі своїй. Не маючи своєї держави, не мав і церкви, підтримуваної державою. Не було поставлене належне і єдине релігійне виховання.

Але духовний самозахист народу був такий сильний, що громада створювала братства і братські школи для християнського виховання.

Громада створювала протестантські церкви, які мали і мають велике поширення на Україні, але страждають недугою ізоляції.

Всупереч погромній імперській політиці Росії щодо Української Католицької Церкви українські громади відстоювали і будуть відстоювати сильно Католицьку Церкву грецького обряду, яка не хоче слугувати царям земним і воліє підпорядковуватися апостольській столиці, котра має належну повагу до кожного народу, кожної культури і мови і, головне, — не втрачає і нині своєї первісної духовної енергії.

Православна Церква протягом віків була нашою колицкою духовности, нашою школою краси і людяности, нашим національним прапором у боротьбі за право бути собою. Вона виявила мудру терпимість до вкорінених у народі прадавніх обрядів і звичаїв. В народно-пісенну естетичну стихію вона внесла божественну мелодію молитви і гімну, в народний живопис вона внесла елемент витонченої духовної краси, вона звеличала землю урочистою красою соборів і церков. Правду казали Володимирові послі: "В грецькій церкві найбільше краси"... В церковних співах переливається в душу небесна благодать. Правда й те, що грецька літургія найближча до мови Євангелія, що мова відправи в православній церкві в давнину була майже зрозуміла народіві.

Не було жодного перебільшення в тому, коли казали: "Наша мати — Церква Господня". Вона вела дитину від народження і хрещення — крізь усі свята і будні — аж до останнього прощального дзвону... Найбільшої руїни зазнала Українська Автокефальна Церква, що вирізнілася з Російської після краху імперії, але незабаром була засуджена за волю до самотнього життя в традиціях нашого народу.

Російська Православна Церква несе на собі багатовікову спадщину вірного служіння царям. Разом з ними і вона зазнала катастрофи. Але й нині вона несе слово Боже — так само, як навіть іржаві труби проводять чисту воду джерел. Російська Православна Церква на Україні — це наша реальність. Вона має підтримку держави, яка ніяк не хоче відокремлюватись від церкви і прагне вести її то силою, то миром до "природного відмирання"... Сумлінно виконує державні доручення, регулярно поповнює Фонд миру, не сміє домагатися розширення своїх прав перед державою і не сміє посягати на виховання дітей в законі Божому.

Чи може і чи сміє вона нести велику тисячолітню спадщину християнства як релігії діяльної?

Важко переоцінити ту спадщину в українському народі — одному з найрелігійніших народів світу. Наша історія, наша етнографія, наша багатюща духовна поезія — все це говорить про народ... Як же могло статись, що внуки тих, що починали і закінчували свій день молитвою, а віталися іменем Бога, тепер довчилися до того, що лаються нерідко іменем Бога? Спершу вони зреклись віри батьків, потім — мови батьків.

Україні випала доля явити перед світом голосне знамення Чорнобильської катастрофи.

Здається, воно вже провіщається в серці "Скорбної матері" Павла Тичини — 1918. У пошуках розп'ятого Сина до нас прийшла Божа Мати.

Поглянула — скрізь тихо.

Чийсь труп в житах чорніє....

Спросоння колосочки:

Ой, радуйся, Маріє!

Прохор записує слова Іоанна. Деталь мініатюри з Остромирової Євангелії. 1056-1057 роки.

Prochor writing the words of Johan. Detail from miniature in Ostromyr Gospel. 1056-1057.

*Не місяць і не зорі,
ї дніти мов не дніло.*

*Як страшно!.. — людське серце
Докраю обідніло.*

Тільки вона могла зміряти безмір страждань розп'ятого краю і, прозираючи крізь завісу часу, тихо заголосила:

Проходила по полю...

— І цій країні вмерти? —

Де Він родився вдруге, —

Яку любив до смерти?

Поглянула — скрізь тихо.

Буяє дике жито.

— Защо Тебе розп'ято?

Защо Тебе убито?

Вітер моторошного відчуження людини від своєї духовної суті уже тоді носився над полями, над квітами... Бо що ж інакше можуть значити слова Марії, занімілої від болю:

Христос воскрес? — не чула,

Не відаю, не знаю.

Не будь ніколи раю

У цім кривавім краю.

Все повторилось: цього радісного привіту уже не чули люди ні в 29-му, ні в 37-му, ні в 41-му, ні в 47-му...

Відвикали...

Даруйте сумний перелік дат на святі. Але мусимо якось зрозуміти нашу реальність — буяння дикого жита... Буяння черстої байдужості... Мусимо також зрозуміти феномен післячорнобильського світу, який наче зупинився і завагався над прірвою.

Люди відчули конечність оновлення...

І в житті, і в літературі з'явився чоловік, який творить молитву невідомому богові, імені якого не знає.

Стоїмо біля уламків знеціненого слова, відносної істини, осоромленого добра і фарбованої краси — як рибалка біля розбитого корита. І гадаємо: чи не починати казку спочатку...

Але де наш початок? Де загубилася нитка традиції, за якою дитина змалечку знала те, що нині має відкрити для себе вже після отримання диплому? І чи можна чимось замінити посів любові і страху Божого? Ідеальних поривань і віри? Самопошани і поваги до кожного, хто має образ і подобу Божу? Це нині — злободенні питання, перед якими стоїмо.

Наче в первісні часи, ми знов догадуємось, що суть усього ховається десь поза облудною видимістю. Але підійматися до віри дуже важко. Опуститися до безбожності — дуже легко... "Ломать — не строить..."

Хвилі радості — дні розплати.
 А човен вже вже на риф жене.
 Можна вже перейти всі утрати,
 Відстраждати й спалити мости.
 Можна навіть уже попрощатись.
 Але як це по-людськи: ждати,
 Хай ця чаша мине...
 Тільки пам'ять — око за око!
 Всі віки — тільки тьма в очах...
 Як то треба злетіти високо,
 Щоб узрїти спасенний шлях.
 Всепрощення і вселюбові,
 Вільне слово надії — всіх
 Марноту безконечних слів.
 Але як по-земному глибоко:
 Я приніс вам не мир — меч.
 Все під сонцем, що жити хоче,
 Поривається в цвіт і плід.
 Його вітер життя толочить,
 Його хвиля війни змиває,
 Воно просто на брук лягає
 І стікає потоком в рів...
 Але де ті, що вільно хочуть
 вмерти й стати сіллю землі?
 Розкрутилось, зійшло з орбіти
 І пішло у словесний ріст...
 Скороспілі шкодливі діти
 Розтоптали щось дуже просте
 Загубили щось дуже давне
 І забули щось дуже вічне:
 Дух святий, молитви біль
 Все держиться на гранях віри —
 Тонких струнах, які з оснoв
 Живлять дух і проміння віри
 Віри тої, що гори ворушить,
 Що тримає на хвилях моря,
 Що веде крізь безодні горя —
 Тільки віри — на хвилях віри
 Ожива всетворяща любов.

стрюють давні суперечки різних християнських церков. Ці суперечки мали свої давні гострі причини і резони, які відійшли у минуле разом з пристрастями. Спроба їх оживити не йде від великої віри і щирої любові до Бога. Швидше, вона йде від резонів надто земних. Нині, в кінці ХХ віку, ми загубили багато цінностей. Хай же між загубленими будуть передусім чинники, що різнять і роз'єднують християнський світ. Адже нині багато молоді йде до віри взагалі — не від церкви, а від книги...

Якщо політики вже проймаються ідеями екологічної, культурної, духовної єдності світу, то як же нині цього не розуміти людям, які моляться тим самим іменем Отця і Сина і Духа Святого? "Згода буде, а незгода руйнує". Може, нам бракує ентузіазму і солідарності в розбудові Храму?

Постанова Другого Ватиканського Собору про екуменізм була воістину голосом мудрості, що йде від Святого Духа. Це з тих постанов, що мають неухильно втілюватись у життя в дусі суворого часу випробувань. Ідеться ж не про те, щоб народи і громади зрікалися своїх традицій і обрядів в ім'я уніфікованої безвірної єдності... Свято берегли обряди, звичаї, традиції, але — стоячи на колінах перед Спасителем, який заповідав нам єдність і любов.

Визнаємо, що завжди була і буде велика взаємоповага між справді віруючими людьми різних церков — це перегук споріднених духом. Хай та їхня єдність стане прообразом для всіх. І хай наше свято — тисячоліття християнства буде святом єдності і початком нашого духовного відродження.

Слава Отцю і Сину і Святому Духові. Амінь.

Відчуваємо дефіцит віри і правди. Прагнемо відновити в собі і навколо себе світ, у якому можна поважати, в якому варто жити.

Мусимо нагадати собі, що маємо тисячолітню християнську спадщину — з її джерелами, з її цінностями, і то не тільки матеріалізованими в камені й золоті, з її істинами, яких нічим замінити. Сурогати, творені навіть талановитою рукою, — не світять і не гріють.

Єдина дорога — до Джерела Води Живої. Воістину — навіщо та дорога, що не веде до Храму? Але в багатьох постає питання: до якого храму обирати дорогу? Слава Богу, маємо зараз значно полегшений доступ до книг Святого Писання. Відчуваємо велику спрагу і духовний голод, якого не відають нині заколисані в сітях споживацтва, неймовірного переситу люди Заходу.

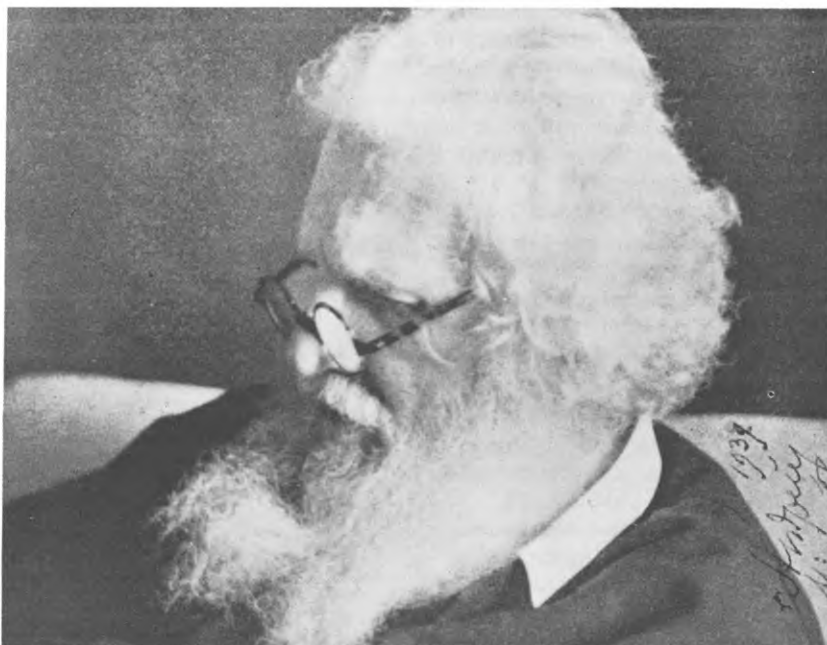
Маємо просвітки надій...

Не маю великої довіри до людей, котрі заго-

ПИСЬМА- ПОСЛАННЯ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ

*Слуга Божий Митрополит Андрей
Шептицький.*

*Servant of God, Metropolitan
Andrej Sheptyckyj.*

*Перечитуючи "Письма-послання Митрополита
Андрея" ми вибрали декілька таких, яких зміст до
болю актуальний ще й сьогодні. Містимо їх (без
зміни мови й правопису), сподіваючись, що думки
висловлені у тих письмах причиняться до кращого*

*зрозуміння потреби зближення і об'єднання наших
віровизнань. Містимо теж одну з відповідей-ли-
стів до Митрополита. Ці думки особливо важливі
тепер коли ми відзначаємо славне 1000-ліття хре-
щення нашого народу.*

ГОЛОВНА УМОВА ВСЯКОГО ПОРОЗУМІННЯ

Якщо маємо так наладати співжиття, щоб уникнути роздорів, суперечностей, взаємних закидів і образ, хоч не думаємо про поєднання, себто про злуку в одно віроісповідання, то мусимо передусім дійти до порозуміння в тих питаннях, в яких нема між нами різниці. Усі ми маємо один Символ Ісповідання Віри, одні книги св. Письма Старого і Нового Завіту, однаково хочемо бути християнами, визнавати Христа своїм Богом і Спасителем. Крім того, так православні, як і гр. католики, маємо ті самі обряди, форми богочитання і ті самі богослужби, ті самі св. Таїнства Христові і ті самі форми приймавання їх та уділювання. А однак нерозумно чуємо заввагу, що ми так різнимось в самих найсушніших поняттях християнства, що навіть наколи б й не було тих догматичних різниць, які нас ділять, ми все таки були би поділені самими поняттями про християнство, про Євангеліє, про спасіння. Такі різні поняття можливі; можливе і те, що різниця тих понять ділить і роз'єднує. Тому, заки приступимо до обговорювання порозуміння в речах, що в принципі нас ділять, треба застановитися над тим, чи є можливе, чи, і до якого ступення бажане й потрібне порозуміння в тих справах, в яких ми є одним.

В історії мистецтва знаний такий факт: Славний архитвір великого Да Вінчого, що представляє Тайну Вечеру, копіований різними мистцями, виглядає так різно в інтерпретації кожного з них, що насуває думку, неначе б не походив з одного первовзору.

Усі наші поняття про християнство та про Богом об'явлену науку є тільки копією Божого первовзору. В тих копіях може бути стільки суб'єктивного елемента, чи так багато різних понять про об'єктивну науку, що люди можуть між собою різнитися в багатьох і то дуже засадничих квестіях. Однак ті різниці є або такі, що взаємно себе виключають, де одно поняття є просто запереченням другого, або є такі, що або дійсно себе доповняють, або можуть себе доповнити. Коли себе виключають, то суперечності або належать до суті речі, або до підрядних питань, до яких люди не прив'язують засадничого значення.

В усіх тих несущних питаннях взаємне пізнання може наші поняття і наш спосіб бачення та інтерпретування Божої науки тільки збагатити, або й поправити в тих всіх дрібніших квестіях, в яких не йде про засади. Тому видається річю для обох сторін бажаною, пізнати якраз, і то до дна пізнати ті різні поняття про християнство, про які говорять, що нас ділять, признаючи однак, що ділять не в принципах.

Але, може, найважливіша річ, без якої не то порозуміння, але й взаємне зрозуміння неможливе, то те,

щоб однаково брати релігію за релігію, а не уважати її за політичний орудник до досягнення іншої цілі. Так беруть релігію усі ті, що уважають байдужою річю, до якої релігії належать і готові кожної хвили для якихсь людських оглядів міняти релігію. Колиінде мали ми нагоду доказувати, що хто так бере релігію, то нічого з неї не розуміє і, є повним анальфабетом в знанні християнства. Той судить про християнство так, як про літературний твір судила би людина, що твердила б, що той самий твір більше її подобається в іншій окладинці.

Є люди, для яких релігія є неначе урядовим одностроєм, якого уживають лише кілька разів в рік при патріотичних торжествах. Інші, щиріші для Бога, надягають мундур християнства кожної неділі, але відтак складають його до скрині, а вбираються в іншу одіж на всі заняття цілого тижня. Треба сказати, що дуже трудно зрозуміти таких людей. І вони не можуть нас розуміти. Іншими словами, кажучи: Щоби розумітися, треба уживати одної мови. Цією мовою, що є підставою всякого говорення — то хри-

стіянський світогляд. Хто християнського світогляду не має, той для нас уживає якоїсь мови, що ми її не розуміємо. Для кого нпр. релігія не є першусього справою віддавання Всевишньому Богу належного Йому богочитання, то він тим словом називає щось, чого я не знаю. Хто в релігії не бачить справи свого вічного спасіння, обов'язку супроти Бога, Божого Закону і небезпеки, як той Закон не виконується, — для того релігія є, очевидно, чим іншим, а не тим, чим вона повинна бути для християнина. Для кого Христос не є Богом і Спасителем, для кого Його Таїнства не є орудниками спасіння, не тільки по теорії катихизму, схованого десь в бібліотеці, але як дійсні потреби і кождоденні поняття життя, з таким трудно порозумітися в справі релігії, без огляду на те, до якого віроісповідання належить. А протинво, хто в житті шукає сповнення Божої волі, дбає про сповнення Його Закону, хоч і нехристиянин, той буде ближчим християнства, ніж християнин, що є байдужий для своєї релігії і не сповняє її обов'язків.

МІЙ ЛИСТ

До

ВСІХ ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНИХ І ПРЕОСВЯЩЕНИХ ПРАВОСЛАВНИХ АРХІЄРЕЇВ В УКРАЇНІ І НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.

До досягнення наших національних ідеалів треба нам єдності, бо навіть при найбільшій єдності і найбільш посиленних змаганнях з нашого боку, обставини можуть так скластися, що їх не досягнемо. Тому треба нам, оскільки це тільки можливе, усунути всякі роздори і все, що ділить, і всіми силами змагати до досягнення, по змозі, якнайбільшої єдності. Між роздорами, що ділять українців, не останнє місце займають релігійні справи, в яких ми такі поділені. А, безперечно, релігійна єдність була би могутнім товчком в досягненні національної єдності. Тому думаю, що кожний український патріот повинен зробити все, що може, до здійснення такої релігійної єдності. Вона видається тим більше можливою, що нас ділять і роз'єднують не справи якісь особисті, а справи, що перед дуже давніми віками розділили наших попередників. Нас ділять суперечності між греками і латинянами, нас ділять традиції, переняті від грецької і московської Церкви.

І не бачу, щоб хтонебудь із нас, Архієреїв різних українських віроісповідань, міг дбати про те, щоб піддержувати церковні роздори. Тому пишу це письмо, щоб витягнути руку до згоди і Ваші Преосвященства запросити до церковної єдності. А що здаю собі справу з того, що не легко перевести таке важне діло, хочу зо свого боку представити те, що вважаю конечною передвступною умовиною до такого поєднання.

Передусім, думаю, треба, щоб ми усі бажали помирення, треба, щоб того помирення бажало і духовенство і вірний нарід у всіх наших єпархіях. Треба, дальше, про це поєднання молитися, себто треба нам заряджувати такі Богослуження, в яких брало б участь і духовенство і нарід, а які мали б на меті просити у Бога потрібні до помирення благодаті. Вкінці, треба, щоб ми з обох сторін були готові до потрібних до нього уступок. Коли Євангеліє обов'язує нас відрікатися себе самих до того ступення, що маємо класти й душу, то тимбільше мусимо уступити від усього того, що може бути перешкодою в поєднанні, уступити так далеко, як нам тільки совість дозволяє. Тому, безумовно, треба буде, щоб ми взаємно щиро висказували свої думки і, щиро обговорюючи усі життєві й богословські справи, злучені з поєднанням Церков, шукали дороги до поєднання.

Бажаючи дати нагоду до такого об'єктивного і мирного обговорення, пишу цього відкритого листа та прошу усіх Високопреосвящених і Преосвящених Архієреїв на українських землях висказати свою гадку в цій справі.

Львів. 30 грудня н.ст. 1941 р.

+АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ в.р.

Галицький Митрополит, Львівський Архієпископ.

**МІЙ ЛИСТ
До
УКРАЇНСЬКОЇ ВІРУЮЧОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ
ІНТЕЛІГЕНЦІЇ.**

Свойого листа до православних Архієреїв мушу доповнити кількома заввагами. Роблю це в цьому письмі до Високодостойних Представників української науки, літератури, мистецтва і до суспільних Діячів України та, очевидно, до освіченого і патріотично наставленого Високопреподобного Духовенства — в переконанні, що інтелігенція всіх віроісповідань має важний голос і в церковних справах, бо є завжди провідною верствою суспільности.

Прикро мені, що я змушений сказати дещо про себе самого; — мушу доказати, що, пишучи цього листа, не можу мати ніякого особистого інтересу. Я сповняю тільки обов'язки українського патріота.

Ясна річ, що греко-католик не може стати Київським Митрополитом. А я не маю ні бажання цього достоїнства, ні фізичної змоги бути в Києві. Незабаром починаю 78-ий рік життя. Недугою хронічного запалення суглобів від 12-ти літ прикований я до крісла, без змоги стати на ноги. Недуга позбавила мене майже всієї влади в правій руці, а кілька разів у році, і то за кожним разом через кілька тижнів, я зовсім позбавлений влади і в лівій руці. Київський Митрополит мусить бути вибраний із православних або автокефальних Архієреїв чи священників. Коли б він був з'єднаний із Вселенською Церквою, всі ми, греко-католики, підлягали б йому і я перший радо піддався б його верховній владі.

Та повна злука греко-католицького і українських православних віроісповідань — це справа хіба дальшої майбутности. Вона стала б можливою тільки після довгих обосторонніх зусиль, щоб до себе наближуватися і взаємно себе пізнавати. А зближення і взаємне пізнання необхідні до досягнення національної єдности. Те зближення може колись довести до з'єднання, але мусить передусім усунути взаємні роздори і ненависті, які спричинюють, що українець українцеві ворог. І ті з нас, що бажать колись єдности, і ті, що її не бажать, — всі почнімо працю над помиренням. На такому конечному помиренні багато скористає увесь український нарід, а на повному з'єднанні скористають більше православні ніж ми, греко-католики.

З притиском стверджую, що поєднання зі Вселенською Церквою не спричинює ніякої потреби відрікатися якогонебудь звичаю, передання чи обряду Православної Церкви. Українська Церква нічого не стратила б із тих дібр чи вартостей, які з неї роблять для українців цінну, святую національну пам'ятку минувшини, а зискала б пребагато дібр і сил, які впливають із зв'язків з усіма віруючими християнами цілого світу. Ми, на-

звані греко-католиками, вважаємо себе самих і в обрядових молитвах називаємо себе православними. Маємо ту свідомість, ту певність, що ми не затратили ні одної цінної пам'ятки минувшини і нічого не стратили зі святого передання нашого Великого св. Володимира. Струя того передання перейшла до нас через царгородських патріархів Йоана Векка і Йосифа та наших митрополитів Ісидора і Григорія чистішою і повнішою від тієї струї передання, що дійшла до наших братів над Дніпром через Нікона і московський Синод. Порівнюйте наші православ'я, церкви, духовенства, життя релігійне і національне, порозуміваймося, — може переконаєтеся, що мої твердження правдиві. Низкою малих змін, а в останніх часах рішенням Апостольського Престолу ми вернулися в обрядах Літургії до звичаїв нашої Церкви XVI і XVII століття, які були звичаями Київської Церкви.

Брати, Панове, — у Вас, світської української інтелігенції, святе передання чистіше ніж те, що його черпала Україна зі шкіл, ведених петербурзьким Синодом. Ваше православ'я ближче до православ'я широких мас українського народу. Те Ваше православ'я і до нашого ближче. В ньому більше зрозуміння для потреб страждучого від віків поневоленого народу. Хоч би Ваша праця над помиренням її не довела до повного з'єднання, все ж принесе українському народові велику користь, коли хоч у частині причиниться до національної єдности. А кожен патріот українець-самостійник повинен в тому напрямі зробити усе, що може. Сповняючи цей патріотичний обов'язок, і я написав цього листа.

У Львові, дня 3 березня 1942.

+АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ

Галицький Митрополит, Львівський Архієпископ.

Вісті з Централі

В НЬЮ ЙОРКУ ВІДБУЛИСЯ ЗБОРИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ

Дня 22-го травня 1988 р. відбулися Загальні Збори Українського Музею. Від Союзу Українок Америки на рік 1988/1989 увійшли до Управи УМ такі члени — до Екзекутиви: Ольга Левицька, Оксана Тритяк; Ірена Руснак (музейно-мистецька референтка СУА), член Управи.

Головою Управи є далі д-р Богдан Цимбалістий, заступники голови — Марія Савчак і Іванна Рожанковська.

Вибрані на трирічну каденцію членки СУА — залишаються nadalьше.

І.Х.Ч.

ВІДПОВІДІ НА МОЇ ЛИСТИ:*

**ПРАВОСЛАВНИЙ АРХИЄПИСКОП
КРАКІВСЬКИЙ І ЛЕМКІВСЬКИЙ**
Дня 1.III.1942. Нр. 2532

**ДО ЙОГО ЕКСЦЕЛЕНЦІЇ ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННІЙШОГО
АНДРЕЯ, АРХИЄПИСКОПА ЛЬВІВСЬКОГО, МИТРОПОЛИТА
ГАЛИЦЬКОГО.**

Ваше Високопреосвященство, Високопреосвященнійший Владико.

Ваше звернення до Православної Української Ієрархії є це, чого вже більше як 300 років очікувала наша Церква. Бо не можна вважати за голос правдивих християн безлічі нетолеранційних полемічних творів 16-17 й пізніших віків.

Сьогодні рішається доля Великого Українського Народу. Сьогодні Народ наш прагне, відродивши своє церковне життя, стати могутнім носієм Правди Христової та порядку державного на безмежних просторах східнього суходолу.

Святиня Софії — Премудрости Божої, що перетривала все, стане фактичним центром цього відродження в Києві — Ієрусалимові землі нашої.

Ваш лист — перше ствердження надійшовшої вирішальної хвилі. Роздор, що в кінці 16 віку був у значній мірі штучно впроваджений неприятелими Української Церкви та Українського Народу, мусить бути закінчений.

З відома свого Кіріарха маю честь повідомити,

що з боку православної Церкви, ми намагатимемось усунути всі перешкоди на шляху великої справи поєднання, що спиратиметься на поверненні до стану з перед офіційного, у 16 в. розпаду Православної Української Церкви.

Благаючи Всевишнього про благословення нашої святей справі, просимо й Ваших про це молитов.

+Смиренний Палладій
Архієпископ Краківський і Лемківський.

*Усі тексти листів-відповідей, які наспіли на листи Впреосвщ. Митрополита передаєм без ніяких змін щодо мови та признаного урядом правопису. Ред. АЕВ.

Письма-Послання Митрополита Андрея Шептицького, ЧСВВ з часів німецької окупації. Друга частина. Передрук з Логосу., Йорк Саск. 1969, Канада.

ІЗ ВІСТЕЙ ЦЕНТРАЛІ

Повідомляємо, що маємо для вжитку Відділів історичних прозірки: "Рукописи княжої доби".

Розповідь і прозірки підготувала на підставі історичних джерел д-р Дарія Маркусь для СУА з нагоди 1000-ліття Хрищення України.

Стимулом до цього почину, як і головним джерелом прозірок і розповіді була книжка — есей Григорія Логвина про ілюміновані рукописи княжої доби. Іншими джерелами були М. Грушевський "Історія України" та "Історія української культури".

Найбільший вплив на приготування тексту мала саме "Повість Времених Літ" — її скорочена версія українською сучасною мовою — "Повість Минулих Літ" Віктора Близнеца, видана у Києві 1982 р., та повніша версія італійською мовою, яка вийшла в 1971 р. у Торіно, Італія.

Один комплет: 100 прозірок з окремим текстом до кожної прозірки та вступне слово авторки з поясненнями історичних джерел коштує 150.00 доларів. Округи, або окремі Відділи можуть замовити прозірки у канцелярії СУА.

Маємо уже текст розповіді в англійській і французькій мовах.

Надіємось, що ці прегарні ілюстрації українських середньовічних рукописів будуть цінним вкла-

дом у плануванні програми для відзначення 1000-ліття Хрищення України.

При цій нагоді хочемо висловити щиру подяку д-р Дарії Маркусь за опрацювання історичних прозірок, які дадуть змогу нашому членству ближче пізнати історію і розвиток культури княжої доби.

Лідія Гладка
заступниця голови СУА для справ культури

ВІД РЕДАКЦІЇ

Деякі ілюстрації українських середньовічних рукописів прикрашають це число "Нашого Життя".

ВІТАЄМО НОВИХ ЧЛЕНОК СУА

Управа і членки 78-го Відділу СУА ім. О. Степанів щиро вітають: Мирославу Волошин, Ірену Держко і Христину Кузьмович, які вступили до Відділу з початком 1988 року.

Х. Пацлавська, пресова референтка

ХРЕЩЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ 988 РОКУ

Греко-Католицький Церковний Календар, 988 — 1988 Ювілей Хрещення Русі-України. Генеральний Вікаріат для Вірних Греко-Католицького Обряду в Польщі, Варшава, 1988. Заховуємо мову і правопис оригіналу.

Тисячу років тому, тобто 988 року, — як повідомляє автор найстаршого руського літопису "Повість временних літ", — за панування великого князя Володимира Святославича, в Києві мала місце вельми важлива історична подія — хрещення киян у Дніпрі. Вагомість цього факту полягає в тому, що започаткував він загальну християнізацію руської землі, а християнство стало офіційною державною релігією Київської Русі. Київська держава та її народ були включені в орбіту високорозвинутої європейської культури і цивілізації. Почався новий, вповні відмінний від попередніх, етап розвитку країни, період духовного й матеріального збагачення руського суспільства, важлива стадія становлення та уміцнення нації і держави. Суть і значимість цієї небуденної історичної події збагнув уже незадовго після цього київський літописець, коли записував оці слова: "Тим самим булось на Русі пророцтво: 'Древне й ветхе минуло, тепер настає все нове'. І просвітився Володимир сам, і сини його, і земля його".

Урочистий акт хрещення Київської Русі 988 року не відбувся нагло, а був попереджений необхідним

процесом усвідомлювання та численними заходами для його здійснення. До того в Києві існували сприятливі обставини, оскільки християнство не було новою на Русі, а його традиції існували тут щонайменше 120 років. Уже 867 року, за вірогідними історичними джерелами, відбулося перше хрещення Русі, та з політичних причин нова релігія не змогла довго вдержатися. Не розгорілися ширше вогнища Христової віри в Києві, в Криму і Тмутарокані та в наведеній кирило-мефодіївською місією Білій Хорватії. Не увінчалися успіхом зусилля княгині Ольги в напрямку введення християнства та встановлення церковної організації в Київській Русі. Всі ці спроби зверху — заходи державної влади та місійна діяльність, як і різноманітні стихійні процеси поширювання християнства, як наслідок численних зв'язків русичів, зокрема купців і лицарства, з християнськими народами, створили саме сприятливе підґрунтя для діяльності на цьому полі київського князя Володимира Святославича, названого пізніше Великим, а сучасниками — Красним Сонечком.

Історики дошукуються різних мотивів, що спонукали великого князя до введення християнства у своїй державі, а також різних осіб, які могли мати вплив на це рішення. З багатьох можливих — найбільше уваги надається моральним мотивам, які особливо підкреслюють особи духовного сану (літописець Нестор, митрополит Іларіон, історики Церкви), та політичним інтересам, що переважають в оцінці давніх і, передовсім, сучасних істориків. Серед численного оточення осіб, які могли мати вплив на світогляд князя та його стремління в напрямку християнізації, в першу чергу слід відмітити його бабу — християнку княгиню Ольгу, та матір Малушу, ключницю княгині Ольги (імовірно також християнку), пізніше сина норвезького конунга Олафа, що перебував на дворі князя (вперше в Новгороді, вдруге в Києві), та вдову по своєму братові Ярополку, грекиню, врешті багатьох осіб з князівської знаті — бояр, дружинників, міщан, що були християнами. Не хутуючи впливу середовища, в якому виховувався і зростав Володимир Святославич, ані мотивів, що їх брав до уваги, слід передовсім підкреслити велич постаті князя, його могутню особистість і непересіч-

Оздобы в стилі перегородчастого емалю. Остромирова Євангелія, 1056-1057 роки.

Decorations in enamel. Ostromyr Gospel, 1056-1057.

ний талант, як розумного громадського провідника і державного діяча. Саме завдяки цій величній особистості, завдяки своїй далекозорості великий київський князь не тільки збагнув та усвідомив собі правди Христової віри і прихилив до неї своє ще неохрещене середовище, але й вчинив християнство державною релігією.

Введення християнства, як державної релігії, не було простим заходом не тільки з теологічної точки зору (потреби катехизації поган), але й з політично-правової. Як доказує польський історик Г. Ловм'янський¹, релігія була елементом права — законом, який серед поганських племен формувався протягом довгих століть шляхом накопичування традицій. Погляд цей підтверджують слова літописця Нестора, який пише: "Иже творяху обичая и кривичи и прочіи погани, не вѣдуще закона Божого, но творяше самі себе закон". Відступництво від традиції, від релігії, вважалося протизаконним вчинком. Необхідною умовою зміни релігії була зміна політичного устрою — перехід від племінного об'єднання до держави. Ініціатива у всіх відомих випадках лежала в руках голови держави (а не племені), який не міг однак здійснити цього заходу шляхом механічного наказу. Тому князі старалися забезпечити собі для цього політичного і правового акту підтримку таких важливих органів політичної влади, як віче, а передовсім городська старшина, бояри, княжа дружина. Говорячи інакше, вирішення такої важливої справи вимагало одностайної згоди політичних сил у державі (сьогодні вживається до цього латинського слова "консенсус"). Брак такої згоди (консенсусу) був, мабуть, і основною причиною, що заходи княгині Ольги в напрямку християнізації Київської Русі не завершилися успіхом.

Продовжуючи політику Ольги і здійснюючи її програму християнізації, Володимир "в літо 987 скликав бояр своїх і старців городських" та розповів їм про посланців різних народів, які пропонували йому прийняти їхню віру (розповідь про розмови князя з цими посланцями записано в літописі під 986 роком). Одночасно князь звернувся до бояр та старійшини стольного града, щоб порадили йому, яку віру прийняти. Оповідання літописця про "випробування вір", як багато інших образотворчих описів "Повісті временних літ", містить багато вигаданих обставин, які однак скривають реальні події і факти. Таким реальним фактом може бути, напр., діяльність на Русі різних місій або релігійні спори, яких віддзеркаленням в "Повісті" є посланці чотирьох вибраних віроісповідань. Насправді могло їх бути й більше, а з черги можна сумніватися чи, напр., місія магометанських болгар з-над Ками могла мати якийсь більший вплив на киян, ближче пов'язаних з передовою євро-

пейською культурою ніж камські болгари. Від багатьох років поширювалася на Русі й уміцнювалася християнська релігія грецького обряду; вона й мала перевагу над іншими віросповіданнями.

Насправді князь Володимир Великий скликав нараду бояр та городської старійшини, щоб узгодити й вирішити з нею справу зміни закону, що обіймав увесь комплекс вірувань і культових форм від непам'ятних часів закорінених у суспільстві. Як видно було з попередніх спроб введення нової релігії (нового "закону"), вирішення цієї справи не було просте ще й тепер, і Володимир, розуміючи вагу такого рішення, не поспішав: "Почекаю ще трохи" — сказав грецькому філософові. За радою бояр і старійшини вислав своїх послів, щоб ці на місцях переконалися, який "закон" і обряд кращий. Посли ходили по різних країнах, бували всюди на богослужіннях, дивилися, як моляться різні народи і віддають честь Богові. Найбільш до вподоби припав їм грецький обряд, а їх опис богослужіння у цьому обряді літописець передав словами: "І повели нас на святкову службу: запалили кадила і влаштували церковні співи і хори. Ми в подиві стояли і не знали, де ми, — на небі чи на землі, бо нема на землі такого видовища і пишноти такої...".

Наслідком чергової наради князя з боярами та городськими старійшинами був вибір грецького "закону" й обряду. Одним з аргументів бояр (а можливо тільки літописця) стало посилання на приклад княгині Ольги, яким віддали вони шану великій попередниці Володимира Великого в ділі християнізації Київської Русі. "Якби поганій був закон грецький, — сказали бояри, — то не прийняла б його твоя баба Ольга, а вона була мудріша з усіх людей". Та найважливішим аргументом слід вважати цю обставину, що Візантія була наймогутнішою державою в тодішньому світі і представляла найвищий рівень культури й цивілізації. Ось, що пише на цю тему видатний історик М. Грушевський: "Володимир свідомо і енергійно попхнув Русь в цьому напрямі. Це було якраз тоді, як культивована західноримською культурою Німеччина підбивала своїм політичним і культурним впливом західну Слов'янщину. Русь на-

Ініціал "В" з Остромирової Євангелії, 1056-1057 роки.
The initial "B" in Ostromyr Gospel, 1056-1057.

томість пішла під культурний вплив східного Риму — Візантії. Це було зовсім природно — Візантія була ближча географічно, а культура її — і духовна і матеріальна, стояла без порівняння вище; це щоби так сказати — був гарячий ясний день, тим часом, як над Німеччиною сходилла блідонька зоря. При тому візантійська культура була ближча й своїм змістом — вона ж була перейнята не тільки східними елементами, до котрих Русь була призвичаєна безпосередньо, а й слов'янськими. А предвидіти, що західній культурі призначено було рости, а візантійській — маліти, тоді не можна було. Візантія стояла і політично, і культурно в зеніті своєї сили і слави!”²

За словами літопису "минуло ще одне літо і в тій порі... в літо 988 пішов Володимир на Корсунь, місто грецьке". Автор літопису не подає причини цього походу руських військ, очолюваних київським князем, на Херсонес у Криму (слов'янська назва "Корсунь" — сьогодні передмістя Севастополя). Оскільки має це неабияке значення для розуміння ходу подій, необхідно звернутися до інших джерел. Арабський історик Ях'я ібн Саїд аль-Антакі (980-1066) пише, що 14. IX. 987 візантійський цар Василій II, у зв'язку з загрозою, що утворилася внаслідок зради і повстання проти нього командуючого візантійськими військами в Малій Азії Варда Фоки, був змушений обставинами звернутися до "царя Русі" з проханням про допомогу. Володимир пристав на це, а одночасно вимагав, щоб візантійські імператори віддали за нього свою сестру Анну. Царі, Василій II та його брат Константин, погодилися під умовою, що Володимир охреститься "і уложили поміж себе умову про

посвоячення". Після цього київський князь вислав загони руських військ до Візантії, які перемогли бунтівників у битві під Хрисополісом (988), а пізніше розгромили їх під Абідосом (13. IV. 989).

Діставши допомогу і відсунувши небезпеку, візантійський імператор Василій II зволював із виконанням умови, або й взагалі не думав її здійснювати і віддавати свою сестру, "багрянородну дочку" візантійського імператора за "варварського князя" з північної країни. За традиціями імператорського двору недопустиме було таке посвоячення і встановлювання династичних зв'язків з іншими державами, навіть з тими, які в очах Візантії стояли на вищому ніж Русь культурному рівні. Вже раніше, за часів Константина Багрянородного, безуспішно такі заходи чинили німецький та французький королі. Цей же імператор Константин Багрянородний, дід Василія II, у заповіті своїм синам переказав, що "коли якийсь народ з невірних і незнатних жителів півночі домагатися посвоячення з імператором Ромеїв, взяти його дочку за себе чи свою дочку віддати за імператора або його сина, то тоді належить таку нерозумну вимогу відхилити"³. Візантійська дипломатія строго додержувалася цього принципу.

Зволикання візантійського імператора, чи навіть мовчазна відмова від виконання угоди, викликали міждержавний конфлікт, оскільки справа одруження князя розглядалася як важливий політичний акт. Володимир Великий вирішив силою домогтися виконання угоди і на чолі своїх військ вирушив на грецькі колоніальні володіння в Криму. Вже раніше, в договорах київських князів Ігоря і Святослава з греками, ці володіння розглядалися як спірні території. Руські війська облягли Херсонес (Корсунь) і після довгої облоги здобули його, в чому допоміг їм, — за свідченням літопису, — корсунець Анастас. Майже одночасно в Малій Азії вибухло нове повстання Фоки Скліра проти влади імператора Василія II, а від півночі на Візантію наступали болгари. Візантійському цареві не залишалося нічого іншого у важкому для себе становищі, як виконати прийняте раніше зобов'язання. За словами руського літописця "стали царі просити сестру свою Анну, говорячи їй: — Іди за Володимира. Може ти порятуєш землю грецьку від страшної війни (...) Вона ж не хотіла йти, одмовлялася: — Як у полон іду, краще б мені вмерти тут. І ледве примусили її царі. Вона сіла в корабель, з плачем попрощалася з рідними своїми й попливла через море. Коли ж прибула в Корсунь, вийшли їй назустріч корсунці з поклоном, привели її в місто і посадили в палаті". Далше літописець розказує про хрещення Володимира в Корсуні і шлюб з Анною. Після вінчання князь відступив Корсунь Ві-

Стилізоване зображення храму. Добрилова Євангелія, 1164 рік.

Stylized depiction of a church. Dobrylov Gospel, 1164.

зантії "за віно" і, взявши Анну, Анастаса, попів корсунських, посудини церковні і грецькі ікони, відійшов до Києва.

Справа хрещення Володимира, місце і час цього хрещення, належать до спірних питань, оскільки вже в літописних часах існували ще до цього різні версії. Автор "Повісті временних літ", стоячи на ґрунті корсунської версії (названа в історії "корсунською легендою"), згадує й інші перекази, за якими Володимир хрестився в Києві, у Василеві та ще й в інших містах. І ці інші версії більш є імовірні, аніж корсунська, оскільки не можна сумніватися, що Володимир, ідучи походом на Корсунь, був уже охрещений — це ж бо була передумова одруження з Анною, яку він і виконав ще заки вирішив ужити сили. Підтверджує цей факт також історичне джерело — "Похвала мниха Якова". В поміщеній там хронологічній таблиці подано, що Володимир ходив на Корсунь у третьому році після охрещення (989) і що від охрещення жив ще 28 років (помер 1015 р.). З цього виникає, що князь був охрещений вже в 987 році. Тоді ж імовірно охрестилося і його найближче оточення — князівська знать (бояри, старійшина). Важче вказати місце хрещення, яким найбільш правдоподібно був Київ, де існував уже соборний храм, хоч деякі історики схиляються більш до версії, що був ним Василів, і це підтверджувала б сама назва міста — від імені Василя, яке при хрещенні отримав князь.

Хрещення Київської Русі літописець Нестор описує як одноразовий адміністративний акт, прихильно сприйнятий народом. Після приїзду до Києва Володимир "звелів повалити ідолів — одних порубати, а інших спалити. Перуна ж наказав прив'язати коневі до хвоста і волочити його з гори крутим Боричевим узвозом до ріки Почайни (...) Потім послав Володимир по всьому місту сказати: — Якщо не прийде хто завтра на річку — хай то багатий, чи бідний, чи нужденний, чи раб — буде мені ворогом. Почувши про те, пішли люди з гомоном до Дніпра, радіючи й кажучи: — Якби не було це добрим, то не перейняли б того князі і бояри. Наступного дня вийшов Володимир з попами корсунськими на Дніпро, і зібралось там люду сила-силенна. Забрели у воду, і стояли там одні по шию, інші по груди, дехто тримав дітей, молодь тислась до берега, а дорослі бродили, попи ж стояли на місці і творили молитви. Люди, охрестившись, розійшлися по домівках. Володимир був радий, що пізнав Бога сам і його народ, глянув на небо і сказав: — Христе Боже, Сотворителю неба й землі! Глянь на оцих нових людей, і дай їм, Господи, пізнати Тебе, справжнього Бога, як пізнали Тебе християнські країни. (...) І звелів будувати церкви і ставити їх на тих місцях, де колись стояли дерев'яні кумири".

Насправді християнізація у Київській Русі була довготривалим процесом і не всюди відразу увінчалася успіхом, натрапляючи на всякі утруднення. Основою цих утруднень була неоднорідна суспільна структура держави. Обіймала-бо вона величезні простори, які замешкували численні племена, що різнилися між собою етнічно-культурними рисами та різною залежністю і пов'язаністю з державним центром у Києві. Найбільш активним і найбільш культурно та політично розвинутим племенем були наддніпрянські поляни, які й відіграли провідну роль у консолідації східнослов'янських племен. У Києві здавна існував міцний християнський осередок, що здобував собі щораз більші впливи на князівському дворі, серед бояр і дружинників, а також серед інших верств населення. Тому в самому Києві, як і в поближких містах (Чернігів, Переяслав) народ сприймав християнську релігію без опору (навіть, як згадує літописець, "радіючи"), довіряючи князю і боярам. Хоч було й так, що "коли тягли Перуна до Почайни, оплакували його невірні люди, всі ті, хто не був ще хрещений". Крім цього й тут християнство довгий час було релігією передовсім вищих верств, а в народі панувало двоєвірство: християнська віра і поганські обряди, яких залишки перетривали до наших часів.

Інакше сприймалося християнство в більш віддалених від Києва містах і селах та серед племен, що значно відставали в культурному розвитку. Свідчить про це записка в літописі, де згадується, що "всі ці племена мали свої звичаї і закони своїх бать-

Мініатюра в монументальному стилі. Галицька Євангелія, XIII століття.

Miniature in the monumental style. Halycska Gospel, XIII cent.

ків” та протиставляється “лагідний і тихий” звичай полян побутові інших племен, що “жили в лісі, яко і всякий звір”. В таких умовах важко було вести місійну працю, тому й стан цей існував ще довгий час. Ще іншим утрудненням була неповна підпорядкованість державному центру деяких племен. Новгород весь час старався вести незалежну політику і не раз протиставлявся Києву, а багато інших племінних осередків (зокрема неслов'янських) було пов'язаних з державним центром тільки тим, що платили данину. Тому й не дивно, що християнізація на тих землях натрапляла на опір і протидію з боку язичницьких жреців. Опір мешканців Новгорода був так ворожий, що тисяцький Путяга Вишатич та посадник Добрина змушені були вжити сили проти непокірних. Та закорінення поганського світогляду було таке глибоке, що ще 1071 року язичницькі жреці-волхви перетягнули на свій бік майже всіх міщан. “І був заколот у місті, — пише літописець, — і всі вірили йому, і хотіли погубити єпископа. Єпископ узяв хреста в руки, одягнув ризу, вийшов наперед і сказав: — Хто хоче вірити волхву, хай іде за ним. А хто вірує Богові, хай іде до хреста. І розділились люди надвоє. Князь Гліб і його дружина пішли і стали коло єпископа, а люди всі пішли до волхва. І почався бунт і заколот великий між ними”. У цьому ж році (1071) вибухло викликане волхвами заворушення в Ростово-Создальській землі, придушене Яньом Вишатичем, що прибув там від чернігівського князя Святослава збирати данину. За переказом Києво-Печерського патерика мученицькою смертю за віру загинув перший ростовський єпископ Леонтій (к. 1073-1076). Такою ж смертю померли чернець Києво-Печерського

монастиря Кукша та його учень, що проповідували християнську віру серед в'ятичів. Ще пізніше заведено християнство в Муромській землі, де “невірні люди” звели страшну боротьбу з князем Костянтином Святославичем. Слід додати, що ніякого успіху, як пише літописець, не досягнула пропаганда волхвів у Києві.

Другою важливою причиною цього, що християнство не могло відразу поширитися й утвердитись на такому великому просторі Київської Русі, був брак відповідної кількості духовних — пресвітерів. Бо хоч християнство поширювалося на Русі вже від 867 року, чи навіть раніше, то київський осередок не виховав своїх місцевих священиків для місійної праці. Щойно за Володимира Великого, а передовсім за Ярослава Мудрого, коли розбудовано шкільництво та розвинулося монастирське життя, тоді почало зростати число не тільки священиків, але й своїх руських єпископів. До цього часу основною базою звідки Київська Русь набирала пресвітерів, була Візантія, очевидно в першу чергу ті її землі, де знана була слов'янська мова. Передовсім, отже, як засвідчує літопис, Корсунь, а з ним Тмуторокань, але також Болгарія, звідки й прийшло на Русь слов'янське письменство релігійного змісту. Цілком імовірно, як думає Г. Ловм'янський, що на Русь могла перейти слов'янська місія з Кракова, після витиснення її звідси 997 року єпископом Войцехом⁴.

Із введенням християнства в Київській Русі пов'язане встановлення церковної організації та будова церков. На жаль, основне джерело історії Київської Русі — “Повість временних літ” — містить дуже мало інформації на цю тему. Найстарший літописний звід взагалі нічого не згадує про встановлення митрополії у Києві та перших митрополитів, хоч налягає на наради князя Володимира з єпископами. В Новгородському літописі під 989 роком є згадка про охрещення “всієї землі Руської” та встановлення митрополита в Києві й архієпископа в Новгороді (вірніше єпископа, бо архієпископи в Новгороді появляються щойно з XII ст.). Немає точності й щодо імені цього першого митрополита. В пізніше записаній традиції згадуються імена Михайла або Леона (Леонтія). Знову ж в одному з джерел цей же Леонтій виступає як переяславський митрополит, а деякі літописні записки згадують ще іншого переяславського митрополита з другої половини XI ст., Єфрема. На основі цих вісток витворився погляд, що спершу митрополічим містом був Переяслав і щойно Ярослав Мудрий, збудувавши митрополічу церкву — собор св. Софії (1037 р. — раніше вважалося, що тоді почали будувати собор, та найновіші дослідження вказують, що це рік закінчення будови) переніс митрополію до Києва. Незалежно від цього се-

Облога міста. Ілюстрація з Радзівілівського літопису, XV століття.

Siege of a town. Illustration of Radzivil chronicle, XV cent.

ред істориків поширені ще інші концепції, як корсунська, болгарська та тмутороканська. Цю останню висунув історик Церкви М. Чубатий, який обстоює вповні автономне становище Церкви в Київській Русі в цьому першому періоді. На його думку, оскільки існувало архієпископство в Тмуторокані, не було потреби встановлювати його в Києві і щойно пізніше, після приходу до Києва грецького митрополита Феотемпта, Руська Церква була підпорядкована Візантії. Додає при цьому, що Переяслав міг бути другою резиденцією тмутороканського архієпископа, в якій він задержувався на шляху до Києва.

В останньому часі польський історик А. Поппе⁵, спираючись на ряд джерел та дослідження інших істориків, довів, що митрополія у Києві була заснована зараз же після хрещення Київської Русі 988 року, а перший митрополит міг прибути до Києва разом із багрянородною Анною та єпископами. Першим джерелом, що підтверджує цей факт, є перелік єпархій, підвладних константинопольському патріярху, складений та затверджений за Олексія Комніна (близько 1087 р.). У цьому списку поміщена Русь на 60 місці, а 61 місце займає Аланія, що існувала вже 997 р. Отже митрополія на Русі була заснована ще перед 997 роком (між 970 і 997 рр. були засновані митрополії Серри і Помпіола, що попереджують у списку Русь). Другим свідченням є "Церковна історія", завершена Н.К. Ксанфопулом, та деякі неопубліковані редакції трактату "Про переміщення". Згадується там, що за Василія II єпископську кафедру Русі зайняв Феофілакт, переміщений туди з Севастійської митрополії. Оскільки наступником Феофілакта в Севастії був Федор, що перебував там вже 997 року, подія ця сталася до 997 року. Врешті, згадуваний уже історик Ях'я пише: "І послав до нього цар Василь пізніше митрополитів і єпископів, і ті охрестили царя і всіх, кого містили його землі, і послав до нього сестру свою, а та побудувала багато церков у землі Руській". Серед інших доказів А. Поппе відмічає переказ мерзембурзького архієпископа Тітмара, який засвідчує, що 1018 року Київ мав свого єпископа в соборі св. Софії (дерев'яному, що згорів 1017 року і був відбудований). А. Поппе пояснює при цьому, що підлеглість київської митрополії константинопольському патріярхові нічим не обмежувала суверенітету князя, а зв'язок церков сприяв політичному співробітництву й поглибленню взаємних інтересів обох держав щодо їх внутрішніх справ.

Думки більшості істориків зводяться до цього, що від самого початку, зараз після введення християнства, церковна організація в Київській Русі була очолювана київським митрополитом, що його призначав Константинополь або сам князь. Від початку існував також синод єпископів і поступово в біль-

ших містах установлювано резиденції єпископів, що управляли єпархіями. На основі письмових джерел важко сказати, які саме єпархії були встановлені за Володимира Великого, а які дещо пізніше — за Ярослава Мудрого. В літописі названо тільки Новгород (побіч Києва), та одночасно є згадки про більше число єпископів, а в іншому джерелі (з XII ст.) згадується ще Ростов (Суздальський). Безсумнівно, існувала єпархія Тмутороканська, а крім цього, можливо вже за Володимира існувала єпархія Тмутороканська, а крім цього, можливо вже за Володимира існували резиденції єпископів у Переяславі, Чернігові, Білгороді. Дещо пізніше появляються єпископії в Полоцьку, Володимирі (Волинському), Турові, Юрієві. Ще пізніше виникають столиці єпархій у Смоленську, Рязані, Володимирі-на-Клязьмі, Перемишлі й Холмі.

Князь Володимир Великий дбав про будову церков і матеріальне забезпечення церкви. Першою церквою, яку, за свідченням літопису, поставив Володимир на горі, де стояв Перун та інші ідоли, була дерев'яна церква св. Василія. Детальніше розповідає літопис про першу кам'яну церкву в Києві: "В літо 989 задумав Володимир поставити церкву Пресвятої Богородиці і послав привести майстрів з Грецької землі. І почав її будувати в Києві, а коли закінчив, доручив її Анастасу Корсунянину і поставив служити в ній корсунських попів, давши їм усе, що взяв перед тим у Корсуні: ікони, посудини, хрести. І сказав так: — Даю церкві цій десяту частину від моїх багатств і від моїх городів. І назвав він церкву во ім'я

Титульний аркуш. Художник Андрійчина. Службеник, XVI століття.

Title page. Artist Andriychyna. XVI cent.

*Юрій Козак. Хрещення України-Руси.
Колекція Української Канадської Мистецької Фундації.*

Богородиці, та в народі приклася до неї інша назва — Десятинна, від десятої частини його багатств". Десятинна церква не збереглася до наших часів — була зруйнована під час татаро-монгольського нападу на Київ 1240 року. Припускається (незалежно від версії про дерев'яний собор св. Софії), що до часу побудови Софійського собору виконувала вона функції митрополичої церкви.

У Києві та в інших містах побудовано за Володимира Великого дуже багато дерев'яних та кам'яних церков, на утримання яких переказувано "десятинну" данину, а вже пізніше митрополити і єпископи отримували наділи земельних володінь від князів. Душпастирські обов'язки в церквах виконували священники і диякони, які відправляли щоденно три богослужіння: утрєню, обідню і вечерню, а в неділю — урочисту Службу Божу, попереджану нічним богослужінням. Важливу роль, зокрема на полі катехізації, освіти і письменства, виконували монастирі. Найбільший із них — Києво-Печерська лавра, заснована в половині XI ст., був справжньою "духовною академією", центром поширення й утвердження християнства і християнської культури в Київській Русі.

Значення хрещення Київської Русі не слід обмежувати до самого факту офіційного визнання християнства як державної релігії та започаткування загальної християнізації країни. З уведенням християнства Київська Русь увійшла в сферу високо розвинутої європейської культури, поширила й зацілила свої міжнародні зв'язки, розбудувала й зміцнила свою державність. Оскільки русичі прийняли

християнство з Візантії, хоч безсумнівно з власної ініціативи і без приневолення, візантійські форми церковної та державної організації, як і візантійські взірці культури, перейшли й на Київську Русь. Треба одначе підкреслити, що Київська держава ніколи не була підвладна Візантії, не була її васалем, як думають деякі неслов'янські історики, хоч візантійські імператори стреміли до цього через поставлення в залежність церковної організації на Русі від константинопольських патріархів. По суті й Руська Церква була вповні самоврядною організацією, незалежно від цього, що прийняла грецький закон, а митрополитами були переважно греки, оскільки не втручавали вони глибоко в діяльність єпископів. Ті ж були переважно місцевого походження — вихованці Києво-Печерської лаври, що тим більше стосується місцевого нижчого духовенства. Були навіть спроби повного усамостійнення церковної організації за часів руських митрополитів — Іларіона та Кліма Смолятича. Не перешкоджало це в нав'язуванні тісніших і більш всесторонніх, ніж раніше, міждержавних зв'язків Києва і Візантії, що було в інтересі обох держав. Але й з іншими християнськими державами ці зв'язки значно посилювалися, зокрема з Польщею, Угорщиною, Скандинавією, Німеччиною, Францією і Римом.

На полі культури Київська Русь не наслідувала невідлучно візантійських взорів, але творчо розвивала їх на місцевому народному підґрунті. Основне значення для розвитку освіти й письменства мало кириличне письмо, введене першими апостолами Слов'янщини — Кирилом і Мефодієм; створене на

Jurij Kozak. Baptism of Rus' Ukraine.

зразках грецького алфавіту. Зараз після хрещення засновувано школи на Русі — "посилав князь збирати у краших людей дітей і віддавати їх у книжну науку". Освіта поширювалася в Київській Русі слідом за поширюванням християнства, як влучно висловився літописець: "Батько всього цього Володимир, він землю зорав і розпушив її, тобто просвітив християнством, а син же його Ярослав засіяв книжними словами". Ярослав Мудрий сам дуже любив читати книжки "і зібрав скорописців багато і переклали вони з грецького на слов'янське письмо. Написали вони книг велику силу", які були зібрані в бібліотеці, що містилася в соборі св. Софії.

Перекладувано на руську мову або переписувано з болгарських книжок передовсім Святе Письмо, якого найстаршою пам'яткою, що збереглася до наших часів, є "Остромирове євангеліє", в якому помітний уже вплив живої народної мови. Побіч Святого Письма поширювалася на Русі житійна література, апокрифічна й ораторська проза, антології афоризмів та збірники природничо-наукового змісту. На цій основі розвинулося й оригінальне письменство, зокрема літописання, якого найціннішою пам'яткою є "Повість временних літ". Побіч нього, проникнуті ідеями християнського світогляду та християнської етики, виділяються: шедевр житійної літератури "Києво-Печерський патерик" та паломницький твір "Житіє і хожденіє Данила руської землі ігумена". Світськими особами написані: літературна поема "Слово о полку Ігоревім" та "Моленіє Данила Заточника". Всі згадані твори об'єднує глибокий патріотизм — любов до рідної землі.

З усіх видів мистецтва найкраще розвивалася архітектура, а найвидніше місце займало церковне будівництво — дерев'яне й кам'яне. Найціннішою збереженою пам'яткою архітектури є Софійський собор, збудований 1037 року. Стіни церкви розмальовано фресками, що зображували святих і біблійні сцени, а то й світських людей — княжу сім'ю, скоморохів та інших. Прикрашувано шиферними рельєфами й різноколірним мозаїчним орнаментом. Значного розвитку набуло іконописне мистецтво, хоч початково ікони спроваджувано з Візантії (літописець згадує про привезені ікони з Корсуня). Поза межами Київської Русі славилася прикладне мистецтво київських майстрів, зокрема ювелірне.

Знаменним доказом культурного піднесення Київської Русі після введення християнства є поява монетної системи. До цього часу в грошовому обігу на Русі були переважно арабські дирхеми. Карбовані в київській князівській монетній майстерні монети, — златники і срібляники, — це не тільки пам'ятки київського ремесла та образотворчого мистецтва, але й ознаки руської державності. За візантійським взірцем на лицьовому боці монети вміщувано портрет князя Володимира з хрестом у правій руці, побіч гербовий знак князя у формі тризуба, а довкола напис: "Володимир на столі" (тобто на престолі). Пізніше додавано: "а це його золото" (або срібло). На зворотному боці монети видніло зображення Ісуса Христа з написом "Ісус Христос" або "ІС-ХС". На пізніших срібляниках зворотний бік монети заповнював гербовий знак князя.

Докінчення на обороті

ВІСТІ З УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ

Cheryl McDermott (WNBC NEWS) звернулася до Українського Музею з проханням поінформувати про переслідування релігії в Україні. Ці матеріали були потрібні для журналістів, які їхали до Москви з нагоди "зустрічі на вершинах" президента Р. Регена з М. Горбачовим. Працівники музею передали їй каталоги виставок "Втрачені архітектурні пам'ятки Києва" і "Дерев'яні храми України", як також брошури видані Українським Науковим Інститутом Гарвардського Університету з нагоди 1000-ліття християнства на Україні і фотокопії статей з квартальника "Форум" ч. 55 і 60, в яких подані короткі біографії українських ієрархів православної та католицької церков (митрополита УАПЦ Василя Липківського і патріарха Української Католицької Церкви Йосифа Сліпого) та інформації про переслідування релігії. Автентичні знімки з 30-тих років зі збірки Вадима Павловського, які документують нищення церков та усунення церковних дзвонів доповнили ці скромні інформації. Репортерка була зацікавлена у фільмах про 1000-ліття християнства на Україні, про що працівники музею не мали інформації, натомість піддали думку про використання фільму "Жнива розпачу", який вона закупила. Згодом Cheryl McDermott подякувала персоналові УМ за поміч та заохочувала слідкувати за телевізійними передачами при кінці травня у яких будуть використані матеріали, які вона одержала.

Силу хрещення треба розуміти як заключений з Богом договір про друге та чистіше життя.

(св. Григорій Назіянський)

Докінчення ХРЕЩЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСИ

Хрещення Київської Русі 988 року поклато міцні і стійкі основи християнської віри й культури в народі русичів та їх нащадків — українців (також білорусів і росіян). Протягом тисячоліття, переживаючи епохи злетів та упадку, часи мирного будівництва й воєнних лихоліть, вільного ісповідання віри та іноземних переслідувань, народ не вirikся прадідівських традицій. Нагадують про ці традиції, за словами поета, "потужні ріки дзвону Лаври і Софії" та постать князя Володимира Великого з хрестом у руці, що височіє на київських горах.

1) Н. Lowmianski, *Religia Słowian i jej upadek*, Warszawa 1979.

2) М. Грушевський, *Історія України-Руси*, т. I, Львів, 1904, с. 469.

3) *Історія Української РСР*, т. I., Київ, 1977, с. 321.

4) Н. Lowmianski, *Początki Polski*, t. IV, Warszawa 1970, s. 506-510.

5) А. Poppe, *Panstwo i Kościół na Rusi w XI w.*, Warszawa 1968

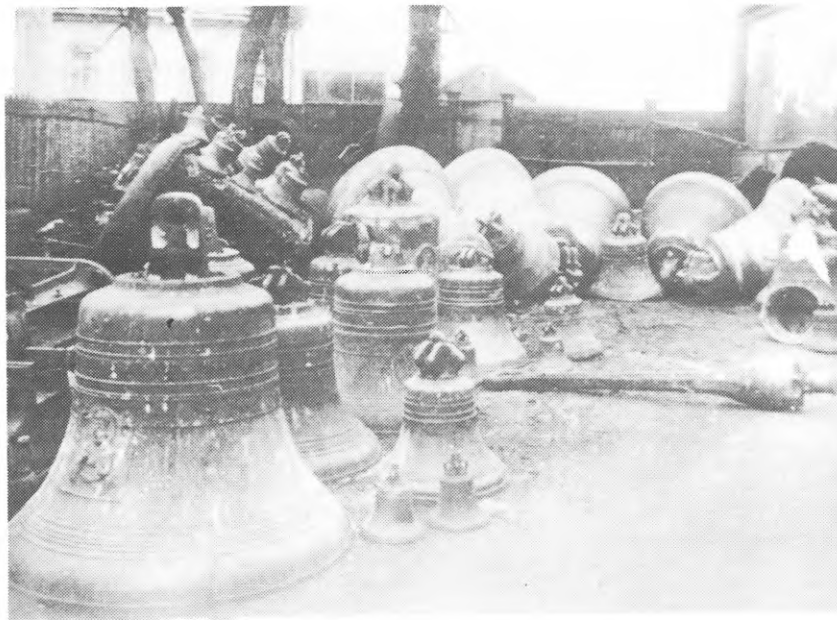

Напис "П'ятирічкою по релігії" на Надбрамній церкві Печерської Лаври, 1930-ті роки. Колекція Українського Музею. Дар Вадима Павловського.

Trojicka Nadbramna Church of the Pecherska Lavra. 1930's. Collection of Vadym Pavlovsky. Courtesy of the Ukrainian Museum.

THE UKRAINIAN MUSEUM, A CULTURAL EXPERIENCE

Bells from the churches of Cherniviv; 1930's. From the collection of Vadym Pavlovsky. Courtesy of the Ukrainian Museum.

Дзвони зняті з Чернігівських церков. 1930-ті роки. Колекція Українського Музею. Дар Вадима Павловського.

Cheryl McDermott from WNBC News asked the Ukrainian Museum for information regarding religious persecution in Ukraine. This was to serve as background information for journalists who were going to Moscow to attend the Summit with President Reagan and Mr. Gorbachev. The Museum supplied Ms. McDermott with literature, such as the Museum's catalogues "The Lost Architecture of Kiev" and "Masterpieces in Wood; Houses of Worship in Ukraine". She was also given brochures published by Harvard Ukrainian Research Institute commemorating the Millennium, as well as copies of articles

from the magazine "Forum" (#55 and #60) which list short autobiographies of Ukrainian Church leaders, both Catholic and Orthodox and information about religious persecutions. Authentic photographs from the collection of Vadym Pavlovsky, which document the destruction of churches and the removal of church bells, were also supplied to Ms. McDermott. The journalist was interested in films about the Millennium, but the Museum had no information about this. She was urged to use the film "Harvest of Despair" which she purchased. She was very grateful to the Museum staff for all the help and cooperation she received.

ПРО ПОДОБУ КН. ОЛЬГИ

Дата смерті княгині Ольги припадає на день 24-го липня; літописець подає 969 рік. Її поховано на Аскольдовій могилі у Києві, як християнку.

В літописі сказано, що це були величаві похорони, що "плакали за нею син, внуки, увесь Київ і вся Русь". За розпорядженням князя Володимира, внука кн. Ольги, тлінні останки княгині перенесено до новобудованої Десятинної церкви св. Богородиці, що із того часу стала усипальницею великих князів київських. Це було приблизно 996 р., після закінчення будови храму.

Десятинна церква, як і будівлі княжої столиці, зазнали сумної долі: вона потерпіла знищення під час пожежі 1017 р., 1169 р. Київ був зруйнований суздальським князем Андрієм Боголюбським; в 1240 р. хан Батий на чолі ватаг монголів вдерся до Києва й Десятинна церква обвалилася, коли велике число людей схоронилося в ній.

Під час відбудови частини церкви 1635-1640 рр. Митрополит Петро Могила визнав знайдений сарко-

фаг за саркофаг Володимира. В 1826 р. при археологічних розкопах знайдено ще один різьблений, прикрашений золотом і емалією саркофаг і на думку дослідників це було поховання кн. Ольги.

Археологічні дослідження й реставрація Десятинної церкви провадилися ще кілька разів і за дорученням Археологічної секції Всеукраїнського комітету охорони мистецтва і старовини в 1919 р. перенесено саркофаг кн. Ольги в Київський історичний музей, а пізніше в катедру св. Софії, де він перебуває і досі.

У висліді трагічної історії Десятинної церкви для нащадків лишилися пограбовані й поруйновані гробниці. Проф. М. Макаренко, який в 1919 р. був свідком останнього відкриття саркофагу кн. Ольги, нічого не говорить про кістяк. А наука сьогодні могла б відтворити подобу княгині, так як відтворено на підставі спеціальних вимірів реконструкцію черепа князя Ярослава Мудрого, будівника храму св. Софії.

Залишився лише оздоблений спорожнілий

КОНКУРС НА ІКОНУ СВ. КНЯГИНИ ОЛЬГИ

1969-1970 рр.

саркофаг із плит овруцького рожево-малинового лупака.

Ми, нащадки, не маємо навіть приблизного портрета княгині Ольги, не маємо церкви її імені, навіть вулиці з її іменем. Церква, що існувала із 1839 р. на честь св. Ольги, в 1930 р. була розібрана.

На якій підставі виробилася уява про особистість кн. Ольги? На підставі записів літописців, легенд, які витворилися в народі, на підставі історичних досліджень.*

Згідно із думкою істориків, кн. Ольга повдовіла 947-948 р. Тоді саме з'являється вона на історичній арені. Тож у різних уявних зображеннях кн. Ольга представлена як княгиня.

Літописець слідкує за ділами Ольги — регентки, її неповнолітнього сина, а коли приборкала деревлян, помстивши смерть свого чоловіка, ціла її діяльність мала на меті встановити порядок у державі й закріпити владу Києва над іншими волостями. (Годиться тут пояснити, що про обов'язок "помсти" існує згадка в "Руській Правді"). Вона не провадила жодних воєн, правління її було зрівноважене й спокійне. Упорядкувала ловецьке господарство, яке у тих часах мало велике значення в торгівлі і в житті людей. Перевела реформу стягування податків — встановила у всій країні спеціальні місця для збирання данини.

Мала далекозорі пляни, розуміючи необхідність культурних зв'язків з іншими державами, а головне із найвпливовішими тоді з Візантією і з німецьким цісарем Оттом I. Про зв'язки із Візантією широко оповідають літописи й народні перекази; про посольство до цісаря Оттона — німецькі хроніки.

У "Повісті Временних Літ" з похвалою говориться про здвигнення величавого палацу кн. Ольги, а теж із літописних джерел довідуємося про її замиську резиденцію у Вишгороді.

Про причислення кн. Ольги до святих, доступним джерельним документом треба уважати сербські списки з XIII-XIV ст. У частині про святих Київської Русі є оповідання про княгиню Ольгу з проханням до неї, щоб молилася за тих, які почитають день її смерті.

Така то характеристика жінки, що стояла на чолі держави в час, коли у всій Європі з трудом будувалися держави інших народів.

іхч.

* Використано матеріали з "Історії України" академіка Михайла Грушевського; історичні праці історика й археолога Наталії Висленко-Полонської; архітекта Олексія Повстенка. Подяка за позичені матеріали п. Марії Возжаківській, членці Православного Сестрицтва в Кліфтоні.

1. Мал. Галина Мазепа, Венесуела — перша нагорода.
 2. Мал. Галина Титла, Нью Йорк — друга нагорода.
 3. Мал. Христя Навроцька-Кудрик, Торонто — перше відзначення.
 4. Мал. Віра Драшко, Нью Йорк — друге відзначення
1. Painting. Halyna Mazepa, Caracas, Venezuela; First Prize.
 2. Painting. Halyna Tytla, New York; Second Prize.
 3. Painting. Chrystyna Navrocky-Kudryk; 1-st honorable mention.
 4. Painting. Vira Draszko, New York; 2-nd honorable mention.

У 1969 році Централія США проголосила конкурс на ікону св. кн. Ольги. Виставка ікон і проголошення висліду конкурсу відбулося 26 вересня 1970 р. в Українському Інституті Америки. Виставку зорганізував і приготував програму проголошення висліду конкурсу 83-ій Відділ США. На виставці показано 14 ікон. У звіттовленні з цього вечора, яке було поміщено в "Нашому Житті" за листопад 1970 р., читаємо: "Незмірно цікаво було бачити різnorodний підхід і розв'язку одної теми. Кожна мисткиня спробувала це на свій лад опрацювати".

Виставку відкрила Стефанія Пушкар — тодішня голова США, яка сказала, що спонукою до проголошення конкурсу було не тільки 1000-ліття від смерті княгині Ольги, але теж її значення в історії нашої країни. Культурно-освітня референтка США Наталія Чапленко подала склад журі, якого головою був мистець бл.п. Антін Малюца, а членами Мирослава Гординська, Мелянія Мильянович, Ніна Січинська і Михайло Черешньовський. В тому часі Антін Малюца був уже важко хворий, але вдалося показати йому картини і він висловив свою думку про них. Журі переглянуло 13 ікон (із надісланих 14, бо одна помилково не увійшла в список надісланих ікон) і признало першу нагороду Галині Мазепі з Каракасу, Венесуела, а другу Галині Титлі з Нью

Йорку; перше відзначення одержала Христя Навроцька-Кудрик із Торонто, друге Віра Драшко з Нью Йорку.

THE ICON OF ST. OLHA CONTEST

In 1969 UNWLA sponsored a contest which had as its subject an icon of St. Olha. In 1970 an exhibition of the entries was held at the Ukrainian Institute of America. The award ceremony and the exhibition was arranged by Branch #83. There were 14 entries of the St. Olha icon. The jury was composed of artist Antin Maluca, Myroslava Hordynsky, Melania Mylanovych, Nina Sichynsky and Mychajlo Czereshniowsky. The first prize went to Halyna Mazepa from Caracas, Venezuela, second prize to Halyna Tytla from New York.

Ольгам — членкам США і читачам "Нашого Життя" бажаємо всього найкращого в день їх патронки кн. Ольги.

Редакція "Нашого Життя"

OUR LIFE

Monthly, published by Ukrainian National Women's League of America

VOL. XLV

JULY-AUGUST 1988

Editor: Marta Baczynsky

The following are letters from a collection of "Writings and Epistles" of Metropolitan Andrej Sheptytskyj, which are very appropriate at this time during the commemoration of the Millennium of Christianity in Ukraine.

MY LETTER to all Orthodox Archbishops and Bishops in Ukraine.

To achieve our national ideals we need to unite, but even with our most positive efforts in that direction, circumstances may be such that these goals cannot be attained. Therefore, if at all possible, we must remove all that divides us and strive to achieve unity. Among the issues which separate us, not the least are matters of religion, in which we are so divided. Without doubt, religious solidarity would serve as a strong motivation toward national unity. I feel that every Ukrainian patriot should do everything possible to help realize such religious unification. This idea seems more of a possibility since we are set apart not by personal matters but by matters which in the distant past divided our ancestors. We are divided by the differences between Greeks and Latins, we are divided by traditions which came to us from the Greek and Moscow Churches.

I cannot comprehend that anyone of us, Bishops of various Ukrainian religious denominations, would care to support church division. I am therefore writing this letter to extend my hand in accord and invite Your Graces to work toward church unity. I realize that it is not easy to accomplish such a task, however, from my point of view, I want to present the necessary conditions to such unity.

First of all, I think, we all must strive for reconciliation, which should be desired by the churchmen and all our faithful. Further, we must pray for this solidarity. We must hold services where the clergy and people would pray together to ask God for special graces. Finally, it is necessary that both sides be ready to make allowances. When the Gospel compels us to deny ourselves to the point of giving up our soul, then more so we must deny ourselves everything, as much as our conscience will allow, which may hinder the achievement of unification. We must be honest with each other and have a free exchange of ideas on all life and theological issues which are related to the unity of our Churches.

Because I wish to present the opportunity for objec-

*Святий Божий
Митрополит Андрей Шептицький
1865-1944*

Servant of God, Metropolitan Andrej Sheptytskyj.

tive and peaceful negotiations, I am writing this open letter and I ask all Archbishops and Bishops in Ukraine to advise me of their thoughts on this matter.

Lwiw, December 30, 1941

ANDREJ SHEPTYCKYJ
METROPOLITAN OF HALYCHYNA
ARCHBISHOP OF LWIWI

MY LETTER to the faithful Ukrainian Orthodox Intelligentsia.

I need to add a few more comments to my letter to the Orthodox Church hierarchy. I wish to do this in my letter to the greatly esteemed representatives of Ukrainian sciences, literature, the arts and to the social activists of Ukraine, and of course to the enlightened and patriotic clergy, since I am convinced that the intelligentsia of all religious denominations has an important voice in religious matters and is always the leader of society.

I am sorry that I am forced to say a few things about myself. I do not write this letter for personal gain. I do this as the duty of a patriotic Ukrainian.

It is obvious that a Greek-Catholic cannot become the Metropolitan of Kiev. I have neither the desire for this distinction, nor the physical capability to be in Kiev. Shortly, I will begin the 78th year of my life. Due to a chronic joint disease which I had since I was 12 years old, I am now bound to a chair, unable to stand on my feet. This disease has robbed me of the use of my right arm. Several times a year I totally lose the use of my left arm.

The Metropolitan of Kiev must be chosen from among the Orthodox Church hierarchy. If his Church was united with the Universal Ukrainian Greek Catholic Church, all of us Greek-Catholics would be subject to him, and I would be happy to be subject to his superior authority.

However, a total unification of Greek-Catholics and Ukrainian Orthodox is a matter for the distant future. It could possibly become a reality only after lengthy mutual efforts at coming together. These two factors are indispensable in achieving national solidarity. This reconciliation may one day lead to unification, but first mutual differences and hatred which make a Ukrainian an enemy to another Ukrainian, must be removed. Those of us who desire unification, and those who don't, let us all work on reconciliation. Let us all work toward reconciliation which will benefit the whole Ukrainian nation.

I wish to emphasize that unification with the Universal Ukrainian Church does not mean the abandonment of any customs, traditions or rites of the Orthodox Church. The Ukrainian Church would not lose any of the values which have made it a precious national monument, but would gain additional value from the interaction with all faithful Christians in the world. We are called Greek-Catholics, yet to ourselves and in our prayers we call ourselves orthodox. We are confident,

that we have not lost a single tradition from the past, nor have we lost any from the time of Wolodymyr the Great. These traditions came to us through Greek patriarchs John Wekka and Josephat, as well as through our Metropolitans Isydor and Hryhoryj. This direction was stronger and purer than the one which led to our brothers by the Dnipro River through Nikon and the Moscow Synod. Compare our orthodoxy, our churches, our clergy, our religious and national existence and let us talk. You will be convinced that my assertions are true. Notwithstanding minor changes, and taking into consideration the ruling of the Apostolic See, we went back in of our liturgy to the traditions of our Church of the XVI and XVII century, which were the traditions of the Kiev Church.

Brothers, gentlemen — in you, the secular Ukrainian intelligentsia, our precious tradition is purer than that which Ukraine received from schools designed by the Petersburg Synod. Your orthodoxy is nearer to the orthodoxy of the great masses of Ukrainian people. Your orthodoxy is closer to ours. In it there is a lot of understanding of the needs of a suffering, captive nation. Even though your efforts toward unification will not be totally realized, it will nevertheless bring great benefits to the Ukrainian people, and foster national unity. Every patriotic Ukrainian should work toward that end. In the spirit of divesting myself of my patriotic duty, I write this letter.

Lwiw, March 3, 1942

ANDREJ SHEPTYCKYJ
METROPOLITAN OF HALYCHYNA
ARCHBISHOP OF LVIV

CELEBRATING THE MILLENNIUM IN KIEV.

On Sunday, June 5, 1988, at the foot of the memorial to St. Volodymyr in Kiev, a celebration took place to honor a thousand years of Christianity in Ukraine. The event, which was attended by hundreds of people, was organized by the Ukrainian Cultural Club.

While church bells announced the occasion, people placed candles at the foot of the memorial. A liturgy began. Shortly, Mr. Sikorsky, a representative from the State committee on religious matters informed the president of the Club, Mr. Naboka, that participants will be liable for criminal prosecution if the liturgy and the candle ritual is not stopped. He stated that it is illegal to worship God publicly.

The Mass was stopped. Oles' Shevchenko read a short text of the message from Pope Paul II to the members of the IV Synod of the Ukrainian Catholic Church. Many individuals read religious poems by Hryhorij Skovoroda, Taras Shevchenko and Pavlo Tyczyna. Noted Ukrainian artist Evhen Sverstiuk read his essay celebrating the Millennium. (The full text of his speech is in Ukrainian in this issue of OUR LIFE.)

THE UKRAINIAN MUSEUM: A CULTURAL EXPERIENCE.

TRAVELING EXHIBITIONS

Виставка народнього мистецтва в Музеї в Мілкові, Віск. Колекція Українського Музею.

Exhibit of Ukrainian Folk Art in Milwaukee, WI. Exhibit of the Ukrainian Museum in NY.

The goal and purpose of the Ukrainian Museum is to preserve objects of historical or artistic merit which represent the heritage of the Ukrainian people, to research these objects, interpreting their significance and value through scholarly research and to exhibit these objects to the public. Since its founding in 1976, the Museum's inventory has grown impressively in its three main categories — ethnographic, archival/photographic and fine arts. The core of the Museum's Ukrainian folk art collection currently boasts of more than 4000 items. Its photographic collection numbers over 10,000 items and the fine arts over 1000 paintings, sculptures, lithographs and etchings.

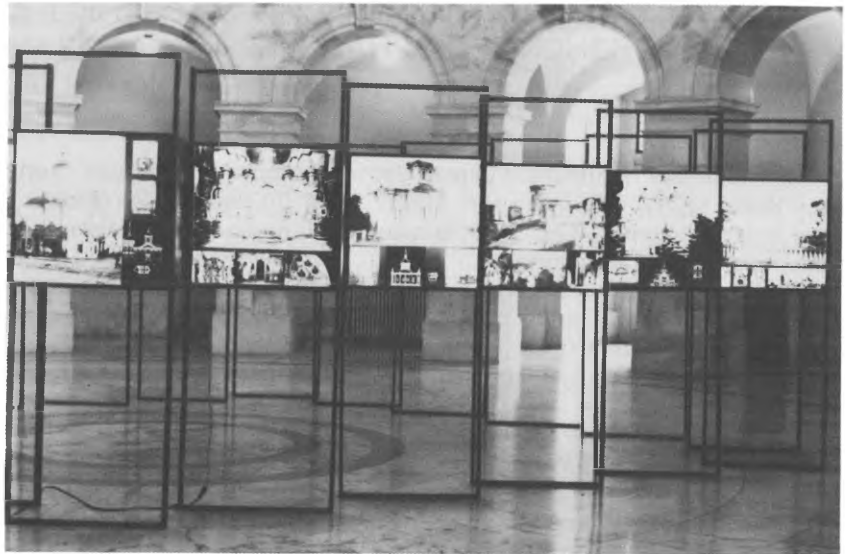
Many major exhibitions were mounted at the Ukrainian Museum in the last 12 years dealing in particular areas of Ukrainian folk art, history, architecture and fine arts. Most of the exhibits were composed of items from the Museum's inventory, others were loaned for this purpose from other institutions or from private sources. Each new exhibit at the Museum has been accompanied by a bilingual catalogue. The publication of such catalogues is the result of scholarly research to identify, authenticate and describe every exponent on display within the framework of Ukrainian historical and cultural development. Several catalogues published by the Museum are being used by learning institutions as reference material.

In 1981 the Museum launched a new phase of activity — the traveling exhibits. Its first such venture was an

exhibit of kilims, mounted at the Balch Institute of Ethnic Studies in Philadelphia, PA. An exhibit of Ukrainian folk art, featuring a rich representation of folk costumes, *kilims*, *rushnyky*, ceramics, woodcarvings, metal work and *pysanky* opened to rave reviews at the New Jersey State Museum in Trenton in 1984 and at the Monmouth Museum in Lincroft, NJ in 1985. Currently, the Ukrainian Folk Art exhibit is on display at the Milwaukee Public Museum in Milwaukee, Wisconsin, as part of the Ukrainian Millennium celebration of the Ukrainian community in that state.

The photographic exhibition "To Preserve a Heritage: The Story of the Ukrainian Immigration in the United States" was organized in 1984. This exhibit visited Philadelphia, PA in 1987 as part of the Ukrainian Museum Week, organized by UNWLA's Branch #67. The exhibit also was shown in Harrisburg, PA, in Wilkes Barre, PA, and in Bethlehem, PA. As part of the Millennium celebration, the exhibit will also be mounted in Johnson City, NY, and at the Stamford Diocesan Museum/Library in Stamford, CT.

In the spring of 1987 The Ukrainian Museum organized and mounted an exhibition of paintings of the Canadian Ukrainian artist William Kurelek. Titled "The World of William Kurelek", the exhibit consisted of thirty two paintings on loan from private collections as well as from museums and galleries — Museum of Modern Art in New York City, The Robert McLaughlin Gallery in Oshawa, Ont., the Hirshhorn Museum in Washington,

Втрачені архітектурні пам'ятки Києва. Виставка в будинку Рассел, Вашингтон, Д.К. Колекція Українського Музею.

"Lost Architecture of Kiev". Exhibit in Russel Building, Washington, D.C. Exhibit of the Ukrainian Museum in NY.

D.C., Isaacs Gallery of Toronto and others. At the completion of its run at The Ukrainian Museum the Kurelek exhibit was on view at the Ukrainian Institute of Modern Art in Chicago and in December of 1987 it became the inaugural exhibit of the newly-built facility of the Robert McLaughlin Gallery in Oshawa. The Kurelek exhibit was curated by Joan Murray, director of the McLaughlin Gallery.

From time to time loans of objects from the Museum's collection are made to other institutions to be incorporated into the theme of their exhibits, i.e. *rushnyky* were loaned to the Roberson Center for Arts and Sciences in Binghamton, N.Y. for their exhibit titled "Goddesses and Their Offspring". Items of embroidery which was made in the United States were loaned recently to the Museum of American Folk Art which had organized an exhibit titled "City Folk: Ethnic Traditions in the Metropolitan Area". The exhibit is on view through September 9 at the Paine Webber Art Gallery, 1285 Avenue of the Americas (between 51-52 Streets) in New York City.

The most traveled exhibit is "The Lost Architecture of Kiev". Its theme is ancient churches and monasteries of Kiev which were destroyed between 1934 and 1941. The exhibit was guest curated by Titus Hewryk and opened at the Ukrainian Museum in 1982. In its initial phase as a traveling exhibit, it was mounted in nine major cities in the United States and Canada.

With the advent of the anniversary of the Millennium of Christianity in Ukraine a great number of Ukrainian communities in the United States and Canada contacted the Museum about the loan of the "Kiev" exhibit. Since late 1987 through 1988 the exhibit will be criss-crossing the continent, serving the needs of many Ukrainian communities as part of their program of cele-

brating the Millennium. In October of 1987 "The Lost Architecture of Kiev" exhibit was on view in Detroit, MI. at St. Josephat Ukrainian Catholic Church; November 1987 in Toronto, Ont. at the Toronto City Hall; January 1988 in Boston, MA at the Massachusetts State House; March 1 - April 12 in Sacramento, CA at the California State Railroad Museum; May 5 - June 6 in Los Angeles at the University of Southern California, School of Architecture, Lyndhurst Gallery. Future plans are for it to be shown in Parma, OH, Beck Center for the Cultural arts, July 15 - September 7, 1988; Pittsburg, PA, University of Pittsburg, September 15 - October 15, 1988; Montreal, Que., October 22 - 28, 1988 and in November 1988 in Rochester, N.Y.

The Museum's own exhibit mounted in commemoration of the Millennium and currently on view is titled "Masterpieces in Wood: Houses of Worship in Ukraine". Consisting of over 100 blown-up photographs and four scale models of wooden churches of various regions of Ukraine, the exhibit presents to the public the ingenuity and beauty of Ukrainian folk architecture as well as its reinterpretation in North America. The exhibit is accompanied by an extensive scholarly illustrated catalogue, printed in separate Ukrainian and English language editions. Titus Hewryk is the guest curator of the exhibit and author of the catalogue. The exhibit was designed by Zenon Feszczak and the scale models of churches were built by Bohdan Pevny.

We encourage and invite the public to view this unique exhibit. The Ukrainian Museum is located at 203 Second Avenue (at 12th Street), New York, N.Y. 10003. Tel.: (212) 228-0110. It is open Wednesday through Sunday 1 - 5 pm.

Lydia Hajduczuk
Public Relations
The Ukrainian Museum

З ЛИСТА НІНИ МИХАЙЛІВНИ МАРЧЕНКО, МАТЕРІ ЗАГИБЛОГО В УВ'ЯЗНЕННІ ЖУРНАЛІСТА І ПРАВОЗАХИСНИКА ВАЛЕРІЯ МАРЧЕНКО

Цю поштівку придбала в церкві Святої Покрови, що в Києві на Куренівці, по вул. Мостицькій. До неї мене повів Валерій у 1982 році. Відтоді ми її полюбили і регулярно відвідували...

Його смерть і похорон супроводжували чуда, творені Божою милістю. Помер, очевидно, не 7.Х, а 5.Х. Про свій (мій) стан тоді можна багато говорити... З часом пригадую, що вечером 5 біля брами т(юремної) лікарні, а потім у церкві Олекс. Невського, що недалеко (в Ленінграді), в яку я постійно ходила, мене обгорнули якісь незвичні почуття — спокою, затишку і навіть радості. Ніби "Ну, от і добре, вже його мені віддають..."

Коли 14.Х, на свято Покрови, храмове свято, ми привезли Валерія біля 9 год. ранку в Церкву на Куренівку в Києві, там саме закінчувалася ранішня служба. Народу було дуже багато і всі стали зупинятися, оточували труну, розглядали портрет. На червоне покривало (пошите Аллою) клали свічки, хліб і квіти. Багато дуже квітів... "А земля тепла, рідна, переси-

ливши холод і вітер, принесла йому квіти...". Прихожани ставали навколішки, цілували труну, портрет, мов ікону. Лише з часом я пригадую оте все.

Мене в цій церкві зараз пізнають, розповідають незнайомі люди про свої враження від того похорону, кажуть, думали, "святого принесли". Навколо багато метушні, а його вона не торкається, вимагають, щоб виносили, а труна стоїть. Мені тепер кажуть: стоїть посередині церкви, на потреті такий ясний, з променевим поглядом, а над ним Пречиста Богородиця тримає свій Покров...

Незвично гарно відслужили панахиду, хор особливий... Так йому хотілося побути в Церкві, тож волею Матері Божої він довго стояв, наперекір антихристовій силі...

Далі хлопці — друзі Валерія пронесли його тричі по церкві, а потім в Гатне... Поставили в минулому році великий білий мармуровий хрест, на чорній плиті напис: "Блаженні гнані за правду..."

ЗГАДАЙТЕ ПАНАХИДАМИ МОГО СИНА ВАЛЕРІЯ МАРЧЕНКА.

ОСЬ ВАЖЛИВІШІ ДАТИ З ЙОГО ЖИТТЯ

16 вересня 1947 р. — день народження;
25 червня 1973 р. — арешт;
25-27 грудня 1973 р. суд (6 років ув'язнення + 2 заслання);
11 травня 1981 р. — 21 жовтня 1983 р. — "Київ у гра-тах";
22 жовтня 1983 р. — арешт;
11 — 12 березня 1984 р. — суд;
31 квітня — 26 травня 1984 р. — етап, почалася ур-емія;

20 серпня 1984 р. Перм, тюрма; з 1 вересня тюрмна лікарня, нирки відмовили діяти;
13 вересня 1984 р. — Ленінград, тюрмна лікарня ім. Гааза;
7 (5-6?) жовтня 1984 р. — помер;
14 жовтня 1984 р. на свято Покрови привезено до Києва, панахида в Покровській церкві (вул. Мос-тицька — Куренівка); похований в с. Гатне.

Я заберу вас з-поміж народів, я позбираю вас з усіх земель і приведу вас у вашу країну. Я окроплю вас чистою водою і ви очиститесь.

(Єз. 36, 24)

*Заплакала Матір Божя сльозами свяtimi;
Заплакала милосердна неначе за Сином,
І Бог глянув на ті сльози і на Україну.*

(Т. Шевченко)

Пропам'ятна тарілка з 1888 р. виготовлена в Галичині в 900-ліття Хрещення Руси-України. Світлина-дар Стенана Гели, Торонто.

Commemorative plate from 1888, made in Halychyna celebrating 900 anniversary of Christianity in Ukraine. Photo gift of S. Gela, Toronto.

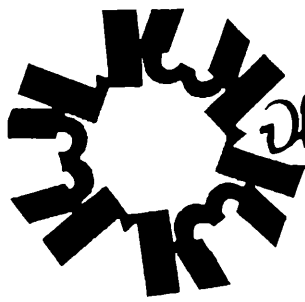

Клуб "Леви" у Львові організував у квітні ц.р. "Гаївки" у Шевченківському гаю яких взяли участь тисячі. Повторено гаївки декілька разів.

*Гаївки в Шевченківській Гаї, Львів, квітень 1988 р.
Haivky in Shevchenko Park, Lviv, 1988.*

Youth club "Levy" (Lions) in Lviv organized Hajilky (dances performed during Easter). Thousands of people came to participate in this event, which was consequently repeated three times in April 1988.

КАЛЕНДАРСКІЙ ЖИТТЯ

Упорядкувала ХРИСТИНА ГОДІВ-ЮЗИЧ

УКРАЇНА

Київ — Рідкісна книга у бібліотеці Печерської Лаври. Серед рідкісних видань Центральної наукової бібліотеки Академії Наук у Києві зберігається цікава своєю долею книга, випущена першим друкарем Іваном Федоровим — Острозька Біблія 1581 року. Майже сто років після виходу вона потрапила до іншого славнозвісного діяча книжкової справи, відомого гравера в 1688-1727 роках, керівника Києво-Печерської друкарні Олександра Антонія Тарасевича. Про це можна дізнатись з його автографа написаного латинською мовою: "Після смерті Антоній Тарасевич передає до числа книг Печерської бібліотеки".

Наспіла сумна вістка, що під час праці над кінофільмом "Фараони" Одеської кіностудії трагічно загинула в селі Соколець на Вінниччині молода артистка кіно Віра Саверівна Худоба. Віра народилась 17 грудня 1954 р. в Стрию на Львівщині, тут закінчила на відмінно середню школу та поступила в Київський державний інститут театрального мистецтва УРСР ім. Карпенка-Карого. Талановита і відмінниця в навчанні, вона була нагороджена стипендією Українського театального товариства. Похоронена в Стрию.

Чаварга Ганна — журналіст, публіцист, редактор і громадсько-суспільний діяч в ЧСРСР нагороджена медаллю "За заслуги в розвитку Східнослов'янського краю". Народжена Г. Чаварга 24-го січня 1937 р. в селі Убле у селянській родині. Вищу економічну школу закінчила 1957 р. Працювала одним з редакторів українського журналу "Дружно вперед" (Пряшів), на сторінках якого друкувала також власні нариси, репортажі з життя українців на Словаччині, а від 1971 року — головний редактор журналу "Дружно вперед".

Львівський філолог Роксоляна Зорівчак — відомий знавець і дослідник художнього перекладу. Вона не лише автор наукових праць і критичних статей з перекладознавства, а щирий дорадник і консультант. Вона викладає англійську мову у Львівській державній консерваторії ім. Миколи Лисенка.

Канадка Марія Скрипник і львівянка Роксоляна Зорівчак брали участь у Конгресі славистів у Києві.

АВСТРАЛІЯ — АДЕЛАЇДА

Мстислава Йоанна Чорній мала виставку своїх праць в галерії "Арамос" в Аделаїді. Всі праці були виконані мішаною технікою (водяні, акрилік, олійні і емаїлі). До каталогу входило 34 картини, які поділялись на три серії. Перша — це символічний вияв форми і кольору в абстрактних творах, друга — це уявні символічні краєвиди, третя — це мертва природа.

Мстислава Чорній це індивідуальний і оригінальний кольорист.

ПОЛЬЩА

Дев'ять польських жінок перевели у Варшаві восьмиденну голодівку протесту в обороні поляків, засуджених і переслідуваних за відмову служити в армії. Вісім днів жінки пили тільки воду й не приймали медичної опіки.

ФРАНЦІЯ

Паризьке приміщення ЮНЕСКО прикрашує відтепер декоративне панно роботи української мисткині Людмили Мешкової. ЮНЕСКО у подяці за цінний дарунок випустило спеціальну листівку із зображенням цього панно. Площа панно 55 квадратних метрів. Висота 3,5, а довжина — 18 метрів.

ШВАЙЦАРІЯ

Лада Арієна Нижанківська, молода українська малярка народжена в Женеві, дочка малярки Зої Лісовської і музика Олега Нижанківського, здобула в січні велику нагороду 10-го Сальону молодих мистців французької Швейцарії своїми трьома олійними картинами: "Дахи Нійону", "Гори" і "Квіти".

Л. Нижанківська закінчила два роки тому Академію мистецтва в Женеві з дипломом з малярства і геометрії.

США

Іміграція і статистика народжень вказують на те, що слід очікувати величезних змін в населенні Сполучених Штатів Америки у наступному столітті. Приблизно в 2080 році більше половини всіх американців будуть еспанці, вихідці з Азії або негри. В Каліфорнії біле не еспанське населення буде становити меншість уже протягом 25 років. В 2035 році очікується, що тільки 43 відсотки тексасців буде білих, що не є еспанцями, у порівнянні з 63 відсотками тепер.

Докінчення на стор. 36

Українська кухня розвивалася протягом багатьох віків. Вона віддзеркалює також історичний розвиток українського народу, його звичаї і кліматичні та природні особливості, в яких жив український народ.

Українська кухня з давніх часів відзначалась різноманітністю страв і їх високими поживними якостями.

На підставі археологічних розкопів, населення, яке жило на території України, харчувалось як рослинними так і м'ясними стравами. В періоді трипільської культури (три тисячі років тому) населення Правобережної України вирощувало пшеницю, ячмінь і просо. Щойно 1000 років тому почали сіяти жито, яке майже всюди почали вирощувати у стародавній Русі.

Східньослов'янські племена крім хліборобства займалися годівлею худоби, як також полюванням і рибальством. З тих часів розвивається господарство на території України.

Для приготування їжі виробляли глиняний посуд, який випалювали у спеціальних печах. Дальше розвивається матеріальна культура слов'янських племен, які творили стародавню державу Київської Русі, що стала колискою українського народу.

Писані літописи та археологічні розкопки свідчать про багатство та різноманітність їжі, яку споживало населення середньої Наддніпрянщини в часах Київської Русі.

До вживаних харчів належали: зерно, городовини такі, як: капуста, ріпа, цибуля, часник і; м'ясо домашніх тварин як: свиней, овець, кіз, корів та телят і птиць: качок, гусей, голубів і тетеревів. З диких звірят вживали диких свиней і зайців.

Є також відомості про вживання молока, масла і сиру.

Риба творила важливу частину в харчуванні. Ловили коропів, сомів, осетрів, вугрів, линів і щук. Вживали теж ікру з різних риб.

З рослинних продуктів перше місце займає хліб, житній або пшеничний. Зерно мололи на жорнах, від XIII століття згадується про млини водяні, на півдні вітрякові, і ручні, а також вживали ніжною "ступи", в якій "опихали" просо чи ячмінь, також пшеницю, з якої варили кутю. Було багато родів хлібних виробів, як пироги, калачі, обрядове печиво як короваї. Також пекли хліби з медом або маком.

У великій кількості вживали просо, згодом появляється риж, який привозили з інших країн і називали його "Сорочинське пшоно".

Велику роль у харчуванні відігравали стручкові плоди: горох, квасоля, сочевиця і біб. З городовини були в ужитку: капуста — свіжа або квашена, мали велике пристосування в українській кухні.

В тому ж часі почали вирощувати цукрові буряки, з яких виробляли цукор. До того часу мед заступав цукор, бо спроваджуваний був дуже дорогий. Тоді щойно українські страви збільшилися солодкими виробами, як також напоями у формі наливки.

Є багато джерел в літературі про багатство українських страв як н.пр. І. Котляревський у "Енеїді" представив український побут та різноманітність української кухні.

Українські жінки завжди славилися умінням господарювання та куховарення і до сьогодні це знання передають бабусі і мами своїм дочкам і внучкам.

Джерела: *Українська Загальна Енциклопедія*, Львів 1930 р.
Українські страви, Київ 1964 р.

ЗОЛОТІ ДУМКИ

Є стільки краси у нашому світі
у крутих ріках, зелених полях
і теж у чудових квітах.

У пухах хмар, як бавовняний квіт,
У синій блакиті неба,
в зелених прекрасних долинах.

Є краса в деревах, що стримлять до небес
і хочуть сягнути маєстату висот.

Є краса у соняшних проміннях
і у місячному сяєві вночі.

Хто плянував ту красу?

Хто дав їй нам подивляти?

Це тільки один Бог, у своїй любові до нас
міг про це подбати.

Боже! дай мені бути тим, що дає,
а не постійно бере і бере.

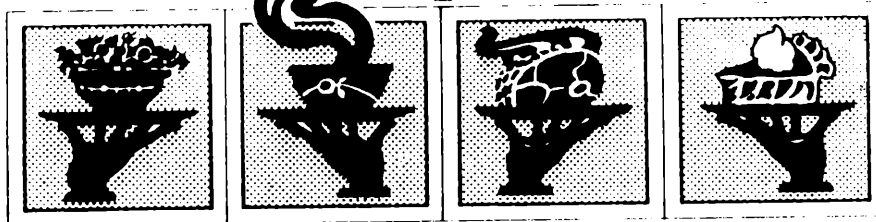
Поможи мені давати,
щоб не тільки я а інші
могли щось мати!

Дай мені змогу дати те,
що нагромадилось в житті.
Дай мені змогу дати поживу, притулок чи золото,
якщо я маю те з Твоєї ласки.

Але ще більше дозволь мені
ділити скарб віри, надії і радості.
Дати віру у мрії і в усміх щастя
самітним людям у потребі.

ХРИСТЯ НАВРОЦЬКА

наше харчування

На прохання читачок подаємо приписи на коржі з овочами, головню для тих господинь, що літом живуть у горах і можуть сподіватися "несподіваних" гостей.

КРИХКИЙ КОРЖ З ЯБЛУКАМИ

- 3 горнятка борошна (муки)
- 3 великі ложки масла
- 2 великі ложки "кріско"
- 3 ложечки порошку до печення
- 3 ложки цукру
- 3 ложки квасної сметани
- шкурка з цитрини
- 8 горняток нарізаних яблук
- 1 горнятко цукру
- 1 ложечка цинамону
- 1 ложечка мускатного горіха (nutmeg)
- 1 1/2 ложки масла
- 3 жовтки

Борошно перетерти в руках з порошком до печення, маслом і "кріско", додати квасну сметану, жовтка і цитринову шкурку. Замісити тісто, яке має бути вільне, але щобі далось розкачати. Поділити на 2 частини. Одну виложити на дно намащеної форми (9×13.5).

Переложення з яблук: змішати цукор з цинамоном і мускатним горіхом. Всыпать до дрібно нарізаних яблук і добре вимішати. Наложити кусочки масла (1 1/2 ложки). Накрити другою частиною тіста і щільно зліпити до круги. Нарізати гострим ножом кілька щілин, щобі виходила пара. Пекти при температурі 425° приблизно 50 хвилин. Вийнявши з печі, зразу посипати цукровою мучкою.

КОРЖ З ОВОЧАМИ

- 2 горнятка борошна (муки)
- 4 унції масла
- 1 велика ложка "Кріско"
- 3 жовтки
- 2 ложки квасної сметани
- 1 ложка руму
- 3 ложки цукру
- овочі: виноград без кісток (seedless), персики, (бросквини), черниці або сливки.
- терта булка

Втерти масло і додавати по черзі, втираючи, цукор, жовтки, сметану, рум і борошно. Замісити і вкласти до холодильника, щобі ствергло. Розкачати тісто в прямокутник і вложити до намащеної форми (9×13.5). Наложити рядками овочі, які посипати тертою булкою.

Пекти при температурі 350° — 25 хвилин. Вийняти щоб трохи простигло і тоді наложити піну з 3 білків, до якої вбити 1/2 горнятка цукру і додати ванілю для смаку. Пекти ще 10 хвилин, щобі піна зарум'янилася.

КРУГЛИЙ КОРЖ З ПЕРСИКАМИ (БРОСКВИНАМИ /PEACHES)

- 2 2/3 горнятка борошна (муки)
- 1 ложка цукру
- 11 ложок масла (дуже зимного)
- 3 ложки "Кріско"
- 1 жовток + дуже зимна вода, щобі було 1/3 горнятка

Коли вживаємо Food Processor вложити металевий ніж. Масло нарізати кусками і змішати з борошном, щобі кожний кусок був покритий, додати цукор і мішати у F.P. 6-7 коротких натисків (on 2 off). Масло повинно розбитися до величини гороху.

Вбити жовток з водою і влити до F.P. як він в русі. Ще кілька разів натиснути і вилучити. Вийняти тісто зробити дві кулі. Завинути в плястичний папір і вкласти до холодильника на 2 години.

Приготовити:
6 горняток нарізаних свіжих персиків (бросквин)

- 1 ложечка цитринового соку
- 1 1/4 горнятка цукру
- 1/3 горнятка борошна
- 1/4 ложечки цинамону
- 3 ложки масла

Розкачати тісто і наложити на круглу 10-інчову форму на т.зв. "пай", щоб береги були покриті. Наложити приготовані персики (бросквини), а на них кусочками масло. Накрити другою частиною тіста і щільно зліпити береги. Нарізати ножом щілини, щобі виходила пара.

Береги накрити алюмінійовою стрічкою 2-3 інчів ширини, щобі не пригорали. Пекти при температурі 425 — 50 хвилин. Стрічку зняти за 15 хвилин перед кінцем.

КИЇВСЬКИЙ ПИРІГ З ВИШНЯМИ

- 2 1/2 горнятка борошна (муки)
- 1 горнятко квасної сметани
- 2 ложки масла
- 1 ложечка порошку до печення
- 1 яйце
- 3/4 горнятка цукру
- 3/4 — 1 фунта вишень

Розтерти сметану з цукром і порошком до печення, всипати потроху борошно, додати масло і яйце і замісити тісто. Залишити 1/4 частину тіста на клітку. Розкачати тісто на круг і вкласти на спід намащеної і посипаної борошном круглої форми 9-10 інчів в промірі як на т.зв. "пай". З вишень вийняти кістки і класти на паперовий рушник, щобі не були вогкі. Укладати вишні на тісто дуже густо. Посипати додатковим цукром і на це наложити клітку з тонких стрічок тіста. Пекти 35 хвилин при температурі 350°. Вийняти пиріг і накласти на вишні між стрічками квасну сметану (додаткова кількість), посипати цукром і це пекти яких 10 хвилин, щобі зарум'янилося.

Замість квасної сметани можна вживати збиті вершки (heavy cream), до яких додати до смаку цукор і ванілі. В тому випадку треба пекти пиріг довше і не допікати з вершками.

ЗАМІСТЬ КВІТІВ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НАШОГО ЖИТТЯ"

В світлу пам'ять покійного інж. **Сергія Андрійовича Євсевського**, чоловіка нашої членки Марії, членки Фінансової Комісії СФУЖО на Америку і членки 43-го Відділу СУА, пересилають на Пресовий Фонд "Нашого Життя":

по 20.00 дол.: Ярослава Баранецька, Ірена Гаврилів, Марія Галій, Мирося Гил, Марія Данилів, Марія Євсевська, Христя Кульчицька, Марія Леськів, Анна Максимович, Христя Сенник, Дарія Федак, Марія Харина, Людмила Чайківська; **по 10.00 дол.:** Лукія Гриців, Марія Куземська, Марія Романець, Марія Угорчак, Галина Царинник, Ліза Чепіль, Олена Шиприкевич. **Разом 330.00 дол.** Дружині Марії і Родині наші щирі співчуття. **Марія Куземська, скарбничка 43-го Відділу СУА.**

В світлу пам'ять Дорогої Невіджалуваної **Стефанії Пушкар**, б. Голови і Почесної Членки СУА, складаємо **50.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя", **59-ий Відділ СУА в Балтимор**

Замість квітів на могилу нашої членки **бл.п. Софії Курилець** з дому Новосад зложили на Пресовий Фонд "Нашого Життя": **25.00 дол.** — чоловік покійної Теодор Курилець; **по 10.00 дол.** — Катруся Березяк, Євгенія Тод, Стефанія Колодій; **по 5.00 дол.** — Лукія Гриців, Анна Максимович, Марія Куземська і Людмила Чайківська. Родині висловлюємо наші щирі співчуття, **Управа і членки 43-го Відділу СУА, Філадельфія.**

Замість квітів на свіжу могилу **св.п. інж. Стефанії Чижович Пушкар** пересилаємо **25.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" а подрузі Союзянци Олі Михалюк та Родині складаємо щире співчуття, **Софія Голь, Ірена Коваль, Мирослава Курман, Магдаліна Яцусь, Ліда Кріль із 112-го Відділу СУА.**

На свіжу могилу **бл.п. Романа Доберчака** — мужа Емілії Доберчак і батька Марти Терлецької, складаємо **25.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя". Опечаленій Родині висловлюємо найщиріші співчуття, **Управа і членки 78-го Відділу СУА, Вашингтон.**

У світлу пам'ять незабутньої нашої тетки — "бути" сл.п. **Марії Заваликут**, складаємо **100.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" через 66-ий Відділ СУА, **Марійка і Сяха Кульчицькі з родинами, Нью Гейвен, Конн.**

Замість квітів на могилу **бл.п. Дмитра Щура**, чоловіка нашої членки Катерини Щур, членки 47-го Відділу СУА в Рочестері склали: **по 10.00 дол.:** Тамара Гривнак, Татіяна Шутер; **по 5.00 дол.:** Євдокія Боберська, Наталія Гуран, Ольга Ганушевська, Ірина Гафткович, Марія Джус, Олена Довгалюк, Марія Крамарчук, Михайлина Пилипець, Ірина Семанюк, Анна Сохоцька, Ірина Шмігель, Анна Чорнобіль; **4.00 дол.:** Ольга Жовнірович; **по 3.00 дол.:** Марія Вергун, Марія Лозинська; **по 2.00 дол.:** Ольга Червінська, Стефанія Слюсар, Стефанія Маньківська. **Разом 96.00 дол.** Дружині, доні і синові з ріднею складаємо наші найщиріші співчуття, **Управа і членки 47-го Відділу СУА.**

В пам'ять **Дорогого покійного Шаня** пересилаємо щирі співчуття Родині, а замість квітів на могилу складаємо

20.00 дол. на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя", **Солюма Дроздовська і Андрій Семотюк з родиною, Едмонтон, Канада.**

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД З НАГОДИ...

З нагоди **25-ліття 76-го Відділу СУА ім. Наталії Кобринської у Дітройті**, найщиріші вітання за пророблену працю пересилає **5-ий Відділ СУА** в Дітройті й складає 25.00 дол. на Пресовий Фонд "Нашого Життя", **Євдокія Климишин, секретарка.**

Замість квітів в пам'ять **бл.п. Параскевії Жижномірської** складаємо **50.00 дол.:** на Пресовий Фонд "Нашого Життя", **Анастасія Озимко, Параскевія Шпачинська.**

Замість квітів на свіжу могилу **св.п. Теклі Лещук**, складаємо на Пресовий Фонд "Нашого Життя": **10.00 дол. Андрій Богдан Кобрин; 25.00 дол.:** Атанас і Катруся Кобрин. Разом 35.00 дол.

Замість квітів на могилу дорогої тети **бл.п. Марії з Зацуних-Сорант**, складаємо **20.00 дол. на Український Музей.** В пам'ять **бл.п. Михайла Стасюка і бл.п. Казимири Логуш**, складаємо **15.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя", а шановній Родині Покійних висловлюємо глибоке співчуття, **Анна і Роман Сокольські, Гартфорд.**

Замість квітів, в пам'ять **бл.п. Марії Заклинської** складаю на Пресовий Фонд "Нашого Життя" **15.00 дол., Галя Гошовська, Нью-Йорк.**

НА ФОНД ІМ. О. ЛОТОЦЬКОЇ З НАГОДИ...

Наталія Фіглюс, членка 49-го Відділу СУА, жертвує **20.00 дол.** на Фонд Олени Лотоцької в подяку за побажання, одержані від членок з нагоди **95-ої річниці уродин, Ярослава Борачок**, касирка 49-го Відділу СУА.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ — ЗАМІСТЬ КВІТІВ Справлення помилки:

В червневому числі "Нашого Життя" на обкл. неправильно подано ім'я і прізвище жертводавця (Марія Мриглод). Повинно бути: В пам'ять моєї дорогої товаришки **бл.п. Валі Калин-Магмет**, складаю **50.00 дол.** на потреби Українського Музею в Нью-Йорку, **Люба Мриглоцька.** Перепрошуємо шановну жертводавчиню!

Адміністрація УМ.

Просимо прізвища писати друкованими літерами в обох мовах.

Спонсором цих сторінок є 82-ий Відділ СУА, Нью Йорк.

О. ГАЄЦЬКА

ХРЕСТ КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА

(В 1000-ліття Хрещення України)

Вже тисяча довгих літ минуло,
Коли над Києвом старим
Станула постать сильна, дужа
З хрестом великим золотим.

І впало золоте проміння
У води синього Дніпра,
Вгору піднеслася високо
Володимирова рука.

Схилили голови в покорі
Мужі, жінки з дітьми, старці,
Під синім небом неозорим
Хрестилися в Дніпра воді.

І стали будувати храми
По наших селах і містах
Із Володимира хрестами,
Зі словом Божим на устах.

Молилися князі, гетьмани
З хреста знам'ям ішли на змаг
І в бою славні отамани
Підносили свій гордий стяг.

Котилися літа віками
У світлі дні й недолі час
Христова віра була з нами —
Розрадою була для нас.

Та ворог силою своєю
Борців за віру подолав
І кров полялася рікою —
Народ в неволі застогнав..

Але молитва — дивна сила
Хоч стихла на устах німих,
Немов лямпада негасима
Жевріє у серцях живих

.....
Вкраїно! Ти від нас з чужини
Одне приречення прийми:
Твої заблиснуть ще у славі
Володимирівські хрести!

Це число "Нашого Життя" присвячене 1000-літтю Хрещення України. На сторінці для дітей містимо деякі рисунки, які діти прислали на конкурс розписаний 64-им Відділом СУА, Нью Йорк. На жаль ми не маємо можливості помістити ці рисунки в кольорах, так як їх розмалювали діти. Все таки цікаво поглянути на ці малюнки виконані нашими дітьми, а теж прочитати їхні коротенькі розповіді.

*Катруся Чубота,
10 років, "Рідна Школа",
Нью Гейвен*

Мишко Білоус, 12 років,
"Рідна Школа", Нью Гейвен

Руїни Десятинної Церкви

Нова Церква

ОЛЯ ГАЄЦЬКА

ВАКАЦІЇ

Зажурилась книжка
Плаче в кутку нишком —
Десь пішли гуляти
Хлопчики й дівчата!

Заглянуло сонце
У кожне віконце:
— Досить вже науки
Закінчіть ті муки! —

Пора спочивати,
Літо зустрічати
В гори кличе річка
Де бистра водичка!

На полиці тихо
Сплять вже букварі
До таборів їдуть
Наші школярі.

Як Володимир Великий рішив прийняти християнську віру для своєї держави, він на весь час змінив її будучність. Від того часу, Україна залишила за собою темноту поганства увійшла в культурний світ.

Християнська віра від греків змінила спосіб життя на Україні. Греки вплили на науку, ремесло, і мистецтво.

Від першої церкви "Десятинної" до найновіших церков, будовані в Америці. Ми бачимо впливи Візантії в малярстві, різьбарстві і архітектурі. Через Християнство, розвинулася музика і література.

Завдяки Князеві Володимирові, український нарід став Прикладом культурного розвитку на східну Європу.

МИШКО БІЛОУС

Клявдія Брочинська, 12 років,
"Рідна Школа" Нью Гейвен.

Клявдія Брочинська 19го січня, 1987, р.

Володимир Великий
та
Княгиня Ольга

Володимир Великий охрестив Україну в 988 році. Цю Княгиню, Княгиню Ольгу, вже була християнкою. Також за князя Ігоря вже була на Україні християнська церква.

Володимир Великий вислав послів до всіх країн щоб вибрати найкращу церкву. Посли вернулись та сказали що їм найкраще подобалася грецька церква. Володимир Великий прийняв християнську віру з Візантії.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Бл.п. Софія Гулавська

Ділимося сумною вісткою з членством СУА, що відійшла у вічність 28-го березня 1988 р. **Софія Гулавська**, членка-основниця 5-го Відділу СУА на 91 році життя. Покійна народилася у селі Лубна, пов. Березів, Галичина. До Америки (Чикаго) приїхала 1914 р. молододю дівчиною.

Три роки по приїзді одружилася зі Семеном Гулавським і переїхала до Дітройту. Мали дві доньки і сина. Обі доньки, Оля і Стелла, є членками 5-го Відділу. Покійна Софія, крім СУА, належала до Сестрицтва і Клубу Сеньйорів при Церкві Непорочного Зачаття у Гемтремку. На 50-ліття Відділу 1983 року Покійну відзначено грамотою, як членку-основницю і за неперервне 50-літнє членство у Відділі.

Похорон відбувся 30 березня 1988 року при великій кількості членок Відділу.

Замість квітів на свіжу могилу, членки зложили 41.00 дол. на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Покійна залишила в глибокому смутку дві доньки, 7 внуків і 3 правнучки. Нехай американська земля буде їй легкою, а пам'ять про Покійну нехай лишиться між нами.

Управа і членки 5-го Відділу

Бл.п. Катерина Сосновська

21-го березня 1988 р. упокоїлася у Бозі на 90 році трудолюбивого життя **Катерина Сосновська з дому Юзич-Калитяк**, членка 5-го Відділу СУА. Покійна народилася в Комарно біля

Львова, Україна. До Америки приїхала 16-літньою дівчинкою з мамою у 1913 році, до Вілкс Бер, Пенсильванія. Вийшла заміж за Михайла Сосновського і разом замешкали у Дітройті. Мали дві доньки і сина.

Покійна була членкою-основницею Відділу, 8 літ головою Відділу та активною на різних постах у Відділі.

Крім СУА, була членкою церкви Непорочного Зачаття, належала до Сестрицтва і Клубу Сеньйорів при церкві Непорочного Зачаття у Гемтремку.

Відзначалася спокійною, лагідною вдачею. Була національно свідомою та жертвенною на церковні і громадські цілі.

За активність у Відділі Покійну відзначено Почесною грамотою на 50-ліття Відділу 1983 р.

Членки Відділу взяли численну участь у похоронних Богослуженнях, що їх довершив о. Бернард Панчук та відправили Покійну на вічний спочинок на цвинтар Монт Олівет.

Замість квітів на могилу Покійної, членки зложили 65.00 дол. на Пресовий Фонд "Нашого Життя", яке Покійна докладно перечитувала.

Покійна залишила в глибокому смутку вдову доньку Анну, сина Василя, професора Вейнського Університету, невістку д-р Френціс, три внуки і два правнучки.

Спи спокійним сном, дорога Союзяно, а американська земля нехай буде тобі легкою.

Управа і членки 5-го Відділу СУА, Дітройт

Докінчення КАЛЕЙДОСКОП

Цікава статистика в США вказує, що під цю пору майже 4.5 мільйона жінок є власниками приватних підприємств. Вони становлять 30%, а коло 2000 року будуть займати 50%.

Штати такі, як Каліфорнія, Техас, Нью-Йорк, Флоріда, Ілліной сприяють жінкам найкраще в розвитку приватних підприємств.

Найбільше жіночих підприємств, що розвиваються успішно це: оголошення — реклами (Advertising) — 14.000 фірм; конструкційні фірми — 61.000 фірм, косметика — 178.000 фірм; енергія — 21.000 фірм; мода (Fashion) — 40.000 фірм, фінанси — 390.000 фірм, опіка над здоров'ям (Health Care) — 128.000 компаній; транспорція — 15.000 компаній; бюро подорожей (Travel Agencies) — 12.000 фірм.

Від Редакції

Редакція не приймає матеріалів не підписаних авторами та застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову.

Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. Редакція не буде містити невічливих образливих для когонебудь висловів. Рукописів не звертаємо. Анонімів не читаємо.

Редакція приймає у вівторок, середу, четвер і п'ятницю від 10 — 1 від 3 — 6. В інших годинах за домовленням: тел: (212) 674-5508. Адміністрація (212) 533-4646.

Адреса: 108 SECOND Ave New York, N Y 10003

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ СУА

за час від 1 травня до 31 травня 1988 р.

5,000.00 дол. — С. Сливоцькі (64)

1,315.99 дол. — СО СУАвстралії ім. Хариті Кононенко (спонсори: М. Славич, О. Ленховський, С. Любович, Б. Лалак, А. Війтович, С. Хвиля та М. і Л. Домбровські);

400.00 дол. — В. і М. Кіць, Н.Дж.;

350.00 дол. — НН, Чікаго, І. і Г. Одуляк (113), С. і І. Старожитник, Н.Дж.;

300.00 дол. — А. Грубець, Седл Брук, З.Бернардин-Галло (113), Я. Масюк, Філадельфія, 10-ий Відділ СУА;

223.95 дол. — Г. Федорук, Австралія, М. і О. Лапка, Австралія;

250.00 дол. — д-р П. і В. Демус (84), В. і У. Дячук, Радерфорд, В. і А. Кравчук, Флорида (86), М. і О. Мочула (70), І. Половчак (70), д-р Надія Туркевич, Брайтон, 91-ий Відділ СУА (зложили: О. Цегельська, І. Бальжинська, І. Бачинська, Н. Цегельська, Н. Цегельська-Кід, М. Федорів, О. Кіпа, Л. Кіндрачук, М. Корчена, А. Балазюк, К. Загвацька), 113-ий Відділ СУА, Укр. Жін. Орг. ім. О. Басараб, Канада (через д-р Ю. Левицького);

200.00 дол. — О. Бачинська, Натлі, д-р І. і К. Гапій (86), В. Гординська (63), К. Дебелюк (93), А. Федорак (49), д-р Р. і д-р Л. Керницькі (40), І. і С. Конрад (90), Б. і Л. Кутні, Родерфорд, ООЧСУ, Воррен, П. Панкевич, Нью Брансвік, Г. Площанська, Берклі, д-р В. Савчук, Гемтрек, д-р Е. і Н. Стецьків (49), Р. і Л. Яськів (86), 4-ий Відділ СУА, 45-ий Відділ СУА;

по 100.00 дол. — І. Бачинська (через д-р Ю. Левицького) Канада, М. Барицький (49), І. Гринь (93), В. Грушецький (49), М. Дзерович, Канада (через д-р Ю. Левицького), Рочестер, В.М. Осташук (49).

50.00 дол. — Ю. Головацька (70), Н. Сайкевич (49), Ю. Штокало, Сарасота;

20.00 дол. — М. Панків (49);

Щиро дякуємо,

Анна Кравчук
референтка стип. СУА

Орися Яцусь
касирка комісії стип. СУА

7-го травня 1988 відійшов у Вічність мій дорогий муж д-р **Ярослав Михайлович**. В його пам'ять залучаю чек на Стипендійний Фонд СУА (Бразилія) в сумі 2,060.00 дол. Також замість квітів на свіжу його могилу залучаю чек на суму 350.00 дол. на сироти у Бразилії,

Анастасія Михайлович

Замість винагороди за участь у похоронних обрядах **бл.п. Миколи Андрейка** складаю 50.00 дол. на поміч українським сиротам у Бразилії, через Стипендійну Акцію СУА,

о. крип. Ярослав Шуст

Пересилаю 255.00 дол. на Стипендійний Фонд СУА. Це не принята заплата пана **Івана Момота**, за частинну опіку над моїм хворим чоловіком,

Лідія Кий

Замість квітів та в пам'ять **бл.п. Бориса Ольшанівського**, складаємо 30.00 дол. як пожертву на Стипендійний Фонд СУА, а пані Божені та родині складаємо щирі співчуття, **Ірена Яворська та Леся Яськів**, членки 86-го Відділу СУА

"OUR LIFE" Magazine (USPS 414-660) is published monthly — except July & August combined by Ukrainian Women's League of America, Inc. at 108 Second Ave., N.Y. 10003

Subscription in the United States of America \$15.00, half year \$8.00, single copy \$1.50.

COUNTRIES OTHER THAN U.S. (with the exception of South America) may send the subscription in their currency, which will equal the amount of 15.00 American dollars.

ПЕРЕДПЛАТА В США: річна... 15.00 дол. піврічна 8.00 дол. Поодиноке число 1.50 дол.

КРАЇНИ ПОЗА МЕЖАМИ США (за винятком Південної Америки) можуть вплачувати у своїх валютах, в сумі яка дорівнює вартості 15.00 американських доларів.

Printed in U.S.A. by Computoprint Corporation 335 Clifton Ave., Clifton, N.J., 07011

©Copyright 1983 Ukrainian Women's League of America, Inc.

"Second Class Postage Paid at New York, N.Y.
and at additional offices"
(USPS 414 660)
Postmaster: send address changed to
OUR LIFE
108 Second Avenue
New York, N.Y. 10003

ISSN 0740-0225
INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBERING

Волинські взори. 1. 2. 5. Луцк, Дубно, Кременець. 3. 4. Холмищина. 6. Покуття (Товмач). Вишивати чорними та червоними нитками ч. 321 (ДМС). Из збірки вишивок Музею Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Виваництво "Українська Преса" Івана Тиктора. 1938 р. Рисувала Ольга Трачук.
Embroidery of Volyn'. 1, 2, 5 — Luc'k, Dubno, Kremjanec. 3, 4 — Cholmczscyna. 6 Pokutja (Tovmacz). Embroider with black and red thread DMC #321. From collection of the Shevchenko Society in Lviv. Published by "Ukrainian Press" of Ivan Tyktor, 1938. Artist, Olha Trachuk.